

Na podlagi 29. člena Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-11 in 13/18) izdaja Vlada Republike Slovenije

ODLOK
O STRATEGIJI RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE ZA OBDOBJE 2025 – 2035

1. člen

S tem odlokom se sprejema Strategija razvoja socialne ekonomije za obdobje 2025 - 2035.

2. člen

Strategija razvoja socialne ekonomije za obdobje 2025 2035 je v prilogi, ki je sestavni del tega odloka.

3. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. _____
Ljubljana, dne _____
EVA 2025-2180-0007

Vlada Republike Slovenije
dr. Robert Golob
I.r.
Predsednik

Priloga: Strategija razvoja socialne ekonomije za obdobje 2025 - 2035

**Strategija
razvoja socialne ekonomije
za obdobje 2025-2035**

Socialna ekonomija je način delovanja organizacij, ki jih opredeljuje Zakon o socialnem podjetništvu in delujejo skladno z načeli socialne ekonomije. Organizacije socialne ekonomije demokratično in/ali participativno odločajo o svojem delovanju po načelu en človek - en glas, ustvarjajo storitve in blago, s katerimi naslavljajo in rešujejo družbene probleme, in sicer tudi z uvajanjem družbenih inovacij. Učinek delovanja organizacij socialne ekonomije je zadovoljevanje splošnega družbenega interesa in presega zgolj posamične interese njihovih članov, zaposlenih ali uporabnikov. Presežek prihodkov nad odhodki organizacije socialne ekonomije vlagajo v delovanje in razvoj lastne dejavnosti.

Kazalo

UVOD.....	5
1. OPREDELITEV POJMOV.....	6
1.1. Socialna ekonomija.....	6
1.2. Socialno podjetje in socialno podjetništvo.....	7
1.3. Socialne oziroma družbene inovacije.....	8
2. STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI IN GLAVNA PODROČJA RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE.....	9
2.1. Strateški razvojni cilji socialne ekonomije.....	9
3.1. Glavna področja delovanja socialne ekonomije.....	11
4. TEMELJNE POLITIKE RAZVOJA.....	12
4.1. Evropski pravni okvir.....	12
4.2. Nacionalna zakonodaja.....	13
5. ANALIZA POTREB IN SMERI MOŽNEGA RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE.....	14
5.1. Socialna ekonomija in socialna podjetja v Sloveniji.....	14
5.2. Temeljna načela, značilnosti in lastnosti socialne ekonomije.....	18
5.3. Prepoznavnost in promocija socialne ekonomije in socialnega podjetništva.....	19
5.3.1. Prepoznavnost socialne ekonomije.....	19
5.3.2. Vključenost v formalne in neformalne oblike izobraževanja.....	20
5.4. Povečanje možnosti za razvoj, delovanje in krepitev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij.....	21
5.4.1. Financiranje.....	22
5.4.2. Obdavčitev.....	23
5.4.3. Javno naročanje.....	24
5.5. Oblikovanje podpornega okolja za razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva.....	25
5.6. Profesionalizacija organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij.....	27
5.6.1. Dostop in zbiranje podatkov.....	27
5.6.2. Družbeni učinki.....	28
5.7. PEST in SWOT analiza socialne ekonomije v Sloveniji.....	29
5.7.1. Analiza političnih, ekonomskih, sociološko-kulturnih in tehnoloških dejavnikov (PEST) socialne ekonomije v Sloveniji.....	29
5.7.2. Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT) socialne ekonomije v Sloveniji.....	31
6. VLOGA DRŽAVE IN NJENIH INSTITUCIJ TER OBČIN PRI IZVAJANJU POLITIK IN DOSEGANJU RAZVOJNIH CILJEV SOCIALNE EKONOMIJE IN SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA.....	33
6.1. Vloga države in njenih institucij.....	33
6.2. Vloga občin.....	35
7. SPREMLJANJE ZASTAVLJENIH CILJEV IN OCENA NAPREDKA.....	36
8. VIRI IN LITERATURA.....	37
Seznam kratic.....	39
Seznam tabel.....	39

UVOD

Socialno gospodarstvo oziroma ekonomija¹ je en ključnih gradnikov skupnosti. Po mnenju Evropske komisije socialna ekonomija bistveno prispeva k ohranitvi in razvoju kakovostnih delovnih mest, povečanju vključenosti prebivalstva na trg dela, omogoča ustvarjanje enakih možnosti za vse, pripomore k trajnostnemu gospodarskemu razvoju, spodbuja aktivno državljanstvo ter razvoj družbene blaginje. Hkrati socialna ekonomija lahko tvorno prispeva k zelenemu in digitalnemu prehodu ter razvoju participativnih poslovnih modelov in družbenih inovacij. Zato je tudi Evropska komisija (v nadaljevanju: EK) decembra 2021 objavila Akcijski načrt za socialno gospodarstvo², in sicer z namenom povečanja vloge socialne ekonomije in razvoja ugodnega ekosistema za njen razvoj v družbi. Poleg tega jo je skupaj s civilno družbo umestila med 14 ekosistemov v posodobljeni industrijski strategiji Evropske unije³.

Socialna ekonomija lahko bistveno prispeva tudi k doseganju ciljev trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju: OZN) ter pripomore k zmanjševanju revščine, spodbuja prehod na trajnostna mesta in skupnosti ter prispeva k odgovorni porabi in proizvodnji, kar odraža tudi sprejetje resolucije OZN, ki spodbujanja socialno in solidarnostno ekonomijo z namenom doseganja trajnostnega razvoja⁴. To izkazuje tudi potencial socialne ekonomije, da naslovi izzive, ki so posledice nemirov oziroma vojn, pandemij, energetske in prehranske druginje, podnebnih sprememb ter prispeva k razvoju vključujočih in trajnostnih poslovnih modelov, ki bodo zagotovili pravično, ekološko, gospodarsko in družbeno preobrazbo. Skladno s tem Evropska unija v akcijskem načrtu tudi napotuje države članice k uveljavitvi strategij za razvoj tega področja. Priložnosti za razvoj socialne ekonomije izhajajo tudi iz preteklih izkušenj, ko so se organizacije socialne ekonomije zaradi svojih specifičnih načinov delovanja izkazale kot bistveno bolj odporne na krize, na primer med ekonomsko krizo in v času epidemije COVID-19. Evropske države imajo zelo različne tradicije razvoja organizacij socialne ekonomije.

V Sloveniji je ta zelo dolga, saj je bila prva zadruga pri nas ustanovljena leta 1856, in sicer *Družba v dnarno pomoč obrtnikom in rokodelcem v Ljubljani*. Društva in zadruge so po prvi svetovni vojni na slovenskem ozemlju zagotavljale zelo velik del javnih socialnih storitev, v 60-tih letih 20. stoletja pa so se razvila tudi prva invalidska podjetja. Kot prototipne organizacije socialne ekonomije številni raziskovalci navajajo zadruge, saj že po svoji organizacijski obliki te sledijo načelom socialne ekonomije, in sicer v zadrugi odločajo člani po principu »en član - en glas«, hkrati pa jih ni mogoče preseliti ali prodati tretji osebi ter tako predstavljajo obliko povezovanja in samoorganiziranja ljudi predvsem v lokalnih okoljih ali širše. (Fiedler, Ložar, Primc in Babič 2020) Najbolj prepoznaven primer uspešne mednarodno uveljavljene zadruge je Mondragon (Mondragón Corporación Cooperativa)⁵, ki je med desetimi največjimi španskimi družbami po prihodu od prodaje, hkrati pa združuje približno 80.000 ljudi.

Koncept socialne ekonomije je bil v slovenski pravni red sicer vključen 2018 z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu. Zakon o socialnem podjetništvu⁶ (v nadaljevanju: ZSocP) določa tudi načrtovan razvoj socialnega podjetništva oziroma socialne ekonomije v Sloveniji, saj predvideva sprejetje Strategije razvoja socialne ekonomije. To, skladno z določili zakona na predlog Sveta za socialno ekonomijo, sprejme Vlada Republike Slovenije. ZSocP opredeljuje tudi vsebino strategije, posledično pričujoča strategija skladno z zakonom vključuje usmeritve za spodbujanje razvoja socialne ekonomije, ki so opredeljene na osnovi izvedenih analiz ter dejanskih potreb socialne ekonomije in širše družbe, politike, ki spodbujajo

¹ Uradni prevod dokumenta Evropske komisije: Building an economy that works for people: An action plan for the social economy tolmači izraz social economy kot socialno gospodarstvo, medtem ko Zakon o socialnem podjetništvu opredeljuje pojem socialne ekonomija, ki se v slovenskem prostoru pogosteje uporablja in zaradi skladnosti z določbami v omenjenem zakonu tudi v tem dokumentu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0778>

² Navedek vsebuje uradni prevod, za potrebe razumevanja v slovenskem kontekstu poudarjamo, da socialno gospodarstvo ZSocP opredeljuje kot socialno ekonomijo.

³ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_sl

⁴ Promoting the Social and Solidarity Economy for Sustainable Development: <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>

⁵ <https://www.mondragon-corporation.com/en/>

⁶ Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-11 in 13/18: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6175>

ustanavljanje organizacij socialne ekonomije in njihov nadaljnji razvoj z opredelitvijo strateških razvojnih ciljev in glavnih področij razvoja ter opredelitev vloge države in njenih institucij ter občin pri izvajanju omenjenih politik in razvojnih ciljev. Strategija predstavlja tudi temeljno izhodišče za oblikovanje Programa ukrepov za izvajanje strategije, ki ga prav tako predvideva ZSocP.

Med leti 2020 in 2021 je Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju: OECD) izvedla poglobljen pregled politik na pobudo Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport, ki je pristojno za področje socialne ekonomije ter pripravila poročilo z naslovom Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoj socialnih podjetij v Sloveniji. Poročilo vsebuje poglobljeno analizo ekosistema politik za socialno podjetništvo ter širše na področju socialne ekonomije. Poglobljen pregled politik vsebuje tudi akcijski načrt s priporočili OCED za pospešitev razvoja socialne ekonomije v Sloveniji. Akcijski načrt je bil smiselno upoštevan pri pripravi Strategije razvoja socialne ekonomije v Republiki Sloveniji za obdobje 2025 - 2035.

Pričujoča strategija, upoštevajoč nacionalne specifikke, vključuje tudi ključna priporočila, opredeljena v Priporočilu Sveta EU o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo, ki je bilo sprejeto 27. 11. 2023. Dokument namreč napotuje države članice Evropske Unije (v nadaljevanju: EU), da uvedejo celovite strategije, s katerimi se bo priznavalo in spodbujalo socialno ekonomijo. Strategija tako na osnovi analiz ter dejanskih potreb opredeljuje strateške cilje, ki bodo ključno prispevali k razvoju socialne ekonomije v Sloveniji.

1. OPREDELITEV POJMOV

V zadnjih letih so številne mednarodne organizacije s sprejetjem resolucij, priporočil ali drugih pravno nezavezujočih dokumentov prepoznale pomen socialnega in solidarnostnega gospodarstva oziroma ekonomije za razvoj in oblikovanje pravičnejše in vključujoče družbe. Tako je Mednarodna organizacija dela (v nadaljevanju: ILO) junija 2022 sprejela resolucijo o dostojnem delu ter socialnem in solidarnostnem gospodarstvu. Istega meseca je Svet OECD sprejel Priporočila sveta o socialnem in solidarnostnem gospodarstvu in družbenih inovacijah. OZN pa je aprila 2023 sprejela resolucijo o spodbujanju socialnega in solidarnostnega gospodarstva za trajnostni razvoj. Tudi EK je z jasnim ciljem spodbujanja razvoja socialne ekonomije decembra 2021 objavila Akcijski načrt za socialno gospodarstvo, nato pa je bilo novembra 2023 sprejeto Priporočilo Sveta EU o razvoju pogojev za socialno gospodarstvo.

1.1. Socialna ekonomija

Različni mednarodni dokumenti vsebujejo opredelitve pojma socialne oziroma solidarnostne ekonomije, pri tem so opredelitve splošne, predvsem oziraje se na številne specifikke poslovnih in organizacijskih modelov socialne ekonomije v državah članicah. Pomembno je opozoriti, da kljub sprejetju omenjenih dokumentov tudi v EU ne obstaja splošno sprejeta zavezujoča definicija socialne ekonomije. Akcijski načrt EK kot tudi Priporočilo Sveta EU opredeljujeta termin socialne ekonomije na osnovi pravnoorganizacijskih oblik ter temeljnih načel, ki jih organizacije socialne ekonomije zasledujejo. Tako opredeljujeta socialno ekonomijo kot ekonomijo, ki jo praviloma sestavljajo zasebne organizacije, kot so socialna podjetja, zadruga, vzajemne družbe, združenja (vključno z dobrodelnimi organizacijami) in fundacije, ki zagotavljajo blago in storitve za svoje člane in širšo skupnost. Pri tem so neodvisne od javnih organov ter zasledujejo načela prevlade potreb ljudi ter socialnih in/ali okoljskih ciljev nad dobičkom, ponovno vlaganje večine dobičkov in presežkov v nadaljnje izpolnjevanje socialnih in/ali okoljskih ciljev ter izvajanje dejavnosti v interesu članov/uporabnikov (tj. skupni interes) in/ali širše družbe (tj. splošni interes) ter demokratično in/ali participativno upravljanje. (EK, 2023)

V slovenski zakonodaji je bil pojem socialna ekonomija prvič opredeljen v spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu iz leta 2018. Opredelitev pojma je sledila evropskim smernicam ter z vključitvijo različnih pravnih subjektov pod skupni imenovalec skušala povečati prepoznavnost organizacij, ki delijo načela in vrednote socialne ekonomije.

Pojem socialna ekonomija (in organizacije socialne ekonomije) ZSocP tako opredeljuje kot:

»ekonomijo, ki jo sestavljajo socialna podjetja, zadruga, invalidska podjetja, zaposlitveni centri, nevladne organizacije (društva, zavodi, ustanove oziroma fundacije), ki niso ustanovljene izključno z namenom pridobivanja dobička, delujejo v korist svojih članov, uporabnikov oziroma širše skupnosti in proizvajajo tržne oziroma netržne proizvode ter storitve«.

Iz zakonske opredelitve pojma socialne ekonomije je razvidno, da jo sestavljajo organizacije, ki imajo različne pravnoorganizacijske oblike, prav tako veljajo zanje različne zakonske podlage za ustanovitev.

OECD (2022) je v poglobljenem pregledu spodbujanja socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji⁷ z namenom operacionalizacije definicije iz ZSocP predlagal, da pričujoča strategija podrobneje opredeli izraze, kot so socialno podjetje, socialno podjetništvo, socialna ekonomija in družbene inovacije, ki se uporabljajo v Sloveniji, ter opredeli povezave med njimi. Meni namreč, da bo jasnejša opredelitev pojmov prispevala tudi k jasnejši komunikaciji ter povečanju prepoznavnosti in pomena socialne ekonomije.

V ta namen je Svet za socialno ekonomijo oziroma delovna skupna za pripravo strategije razvoja socialne ekonomije v procesu priprave strategije oblikovala operativno opredelitev socialne ekonomije, ki izhaja iz opredelitev v mednarodnih dokumentih, z namenom, da se poenoti razumevanje pojma v sklopu načrtovanja politik in ukrepov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Opredelila jo je, kot sledi:

Socialna ekonomija je način delovanja organizacij, ki jih opredeljuje Zakon o socialnem podjetništvu in delujejo skladno z načeli socialne ekonomije. Organizacije socialne ekonomije demokratično in/ali participativno odločajo o svojem delovanju po načelu en človek - en glas, ustvarjajo storitve in blago, s katerimi naslavljajo in rešujejo družbene probleme, in sicer tudi z uvajanjem družbenih inovacij. Učinek delovanja organizacij socialne ekonomije je zadovoljevanje splošnega družbenega interesa in presega zgolj posamične interese njihovih članov, zaposlenih ali uporabnikov. Presežek prihodkov nad odhodki organizacije socialne ekonomije vlagajo v delovanje in razvoj lastne dejavnosti.

Pri tem je svet oblikoval tudi **operativen nabor temeljnih načel socialne ekonomije, ki so:**

- **usmerjenost v ljudi in družbene cilje,**
- **soudeležba pri upravljanju,**
- **usklajevanje interesov članov/uporabnikov/zaposlenih in družbe (splošni interes),**
- **zagovarjanje in uveljavljanje solidarnosti, odgovornosti in participacije pri svojem delovanju,**
- **avtonomno in participativno (so)upravljanje, neodvisno od javnih organov,**
- **vlaganje večine presežkov dohodkov nad odhodki za razvoj delovanja organizacije z zagotavljanjem storitev in blaga na trgu z namenom reševanja konkretnih družbenih/okoljskih problemov.**

Temeljna načela in operativna opredelitev socialne ekonomije se lahko uporablja kot usmeritev pripravljavcem politik ali drugim deležnikom pri oblikovanju ukrepov za spodbujanje razvoja in promocije socialne ekonomije.

1.2. Socialno podjetje in socialno podjetništvo

Resolucija ILO, OZN, Akcijski načrt EK, Priporočila OECD ter Sveta EU kot pomembne organizacije, ki oblikujejo socialno ekonomijo, prepoznavajo socialna podjetja. Podobno kot opredelitev socialne ekonomije tudi pravno zavezujoča enotna definicija socialnih podjetij v mednarodnem prostoru ni uveljavljena zaradi številnih nacionalnih specifik in različnih pravnih okvirov oziroma pravnoorganizacijskih oblik, ki jih socialna podjetja prevzemajo.

⁷ https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/spodbujanje-socialnega-podjetnistva-in-razvoj-socialnih-podjetij-v-sloveniji_1d0480bd-sl

Tako Priporočilo Sveta EU socialno podjetje opredeljuje kot: *»subjekt, ki zagotavlja blago in storitve za trg na podjetniški način ter v skladu z načeli in značilnostmi socialnega gospodarstva, pri čemer so razlog za njegovo tržno dejavnost socialni in/ali okoljski cilji.«* Pri tem ne opredeljuje, ali gre za formalno obliko podjetja oziroma status ali zgolj način delovanja organizacije.

V Sloveniji ZSocP omogoča pravno formalno pridobitev statusa socialnega podjetja, kar v vseh državah članicah EU trenutno ni mogoče. Ne glede na to pa OECD v poglobljenemu pregledu ugotavlja, da v Sloveniji, poleg registriranih socialnih podjetij, delujejo še druge organizacije, ki sledijo načelom socialnega podjetništva, zapisanim v ZSocP, vendar ne delujejo kot registrirana socialna podjetja, temveč imajo različne pravne oblike in statute, ki odražajo njihove specifične podjetniške pristope (npr. invalidska podjetja, zaposlitveni centri, zadruga ipd.). V mednarodnem prostoru so tovrstna podjetja prepoznana kot socialna podjetja za vključevanje v delo ali work integration social enterprises (WISE). OECD pri tem ugotavlja, da so zaposlitveni centri in invalidska podjetja danes najbolj priznane in podprte vrste organizacij med tistimi, ki delujejo kot socialna podjetja.

OECD (2022) tako ločuje med de iure in de facto socialnimi podjetji. Pri tem opredeli de iure socialna podjetja kot *»tista, ki so pravno priznana s posebej oblikovanimi ad hoc pravnimi oblikami in statusi.«* (v Sloveniji so to poslovni subjekti s statusom so.p.), de facto socialna podjetja⁸ pa kot tista, *»ki niso pravno priznana kot taka, vendar izpolnjujejo operativno opredelitev socialnega podjetja, proizvajajo pomembne storitve splošnega pomena in uporabljajo pravno obliko, ki ni posebej zasnovana za socialna podjetja (npr. združenje, zadruga, običajno podjetje).«* Tako de facto kot de jure socialna podjetja so pripoznana kot organizacije socialne ekonomije.

V Sloveniji de iure socialna podjetja opredeljuje ZSocP, ki opredeljuje tudi različne pravnoorganizacijske oblike subjektov, ki lahko pridobijo status socialnega podjetja. ZSocP tako določa, da je:

»Socialno podjetje je nepridobitna pravna oseba, ki pridobi status socialnega podjetja in je lahko društvo, zavod, ustanova, gospodarska družba, zadruga, evropska zadruga ali druga pravna oseba zasebnega prava, ki ni ustanovljena izključno z namenom pridobivanja dobička ter premoženja ne deli, prav tako ne deli ustvarjenega presežka prihodkov nad odhodki.«

Pri tem ZSocP opredeli **socialno podjetništvo** kot: *»trajno opravljanje podjetniške dejavnosti s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, kjer ustvarjanje dobička ni glavni cilj podjetniške aktivnosti, temveč glavni cilj predstavlja doseganje socialnih oziroma družbenih učinkov.«*

Ne glede na pravnoorganizacijsko obliko lahko **subjekt s statusom socialnega podjetja opravlja vse gospodarske in negospodarske dejavnosti na trgu**, zato z vidika izvajanja dejavnosti delovanja socialnih podjetij in tudi organizacij socialne ekonomije te opredeljuje tudi različna sektorska zakonodaja (sociala, podjetništvo, kmetijstvo, okolje, kultura, izobraževanje, zdravje itd.), ki so jo posamezne organizacije socialne ekonomije oziroma socialna podjetja zavezane upoštevati pri svojem delovanju.

1.3. Socialne oziroma družbene inovacije

V Analizi stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji⁹ avtorici izpostavita, da je pomembo zavedanje, da družbene inovacije *»... niso zgolj produkti (proizvodi ali storitve), ki odgovarjajo na neki družbeni problem, temveč spreminjajo temeljne družbene odnose na način, da skupnost opolnomočijo v smeri večanja neodvisnosti in večšin za skrb neke določene skupnosti same zase.«* (Babič, Dabič Perica, 2018) Pri tem je pomembno, da družbenih inovacij ne razvijajo le socialna podjetja ali organizacije socialne ekonomije, ampak lahko te ustvarjajo posamezniki ali

⁸ OECD (2022) poleg tega ugotavlja, da kljub dolgoletnemu obstoju številnih organizacij, ki delujejo kot de facto socialna podjetja, se je ta pojem pred uvedbo s programov financiranja Evropske unije in Zakonom o socialnem podjetništvu iz leta 2011 v Sloveniji redko uporabljal. Zato je tudi uporaba pojma socialnega podjetja med de facto socialnimi podjetji še vedno precej nizka.

⁹ <http://brzde.org/wp-content/uploads/2022/05/Analiza-stanja-na-podro%C4%8Dju-socialne-ekonomije-v-Sloveniji.pdf>

organizacije v vseh sferah družbe, od javnega sektorja do zasebnega sektorja, vključno z malimi in srednje velikimi ter velikim podjetji.

EK tako v Priporočilu Sveta EU opredeljuje družbene inovacije, tako da vključi vse prej navedene značilnosti, saj jih tudi sama prepoznava kot bistvene. Za potrebe lažjega razumevanja opredelitve iz priporočila, je v strategiji opredelitev navedena na način, da zagotavlja širše razumevanje opredelitve:

Družbena inovacija predstavlja dejavnost, ki ima socialni značaj glede na svoje cilje in sredstva. Je zlasti dejavnost, ki se nanaša na razvoj in uresničevanje novih zamisli glede izdelkov, storitev, praks in modelov ter tako uresničuje socialne potrebe in ustvarja nove družbene odnose ali sodelovanje med javnimi in zasebnimi organizacijami ter organizacijami civilne družbe, in s tem povečuje zmožnost družbe za ukrepanje.

Medtem pa ZSocP družbene inovacije opredeljuje kot rešitve za družbene probleme in potrebe, ki jih trg ne more zagotoviti. OECD (2022) ugotavlja, da se izraz v slovenskem prostoru redkeje uporablja, pri čemer tudi razmerje med socialnimi podjetji in družbenimi inovacijami ni povsem jasno. Namesto da bi bile družbene inovacije razumljene kot poseben izdelek, storitev ali nov postopek, so običajno nejasno razumljene kot zmožnost socialnih podjetij, da se spoprijemajo z neizpolnjenimi izzivi. Z opredelitvijo družbenih inovacij v Priporočilu Sveta EU oziroma strategiji je mogoče to nerazumevanje odpraviti. Pri tem je nujno, da se tovrstno razumevanje družbenih inovacij vključi v komunikacijske in druge aktivnosti, ki se izvajajo na področju socialne ekonomije v Sloveniji.

2. STRATEŠKI RAZVOJNI CILJI IN GLAVNA PODROČJA RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE

2.1. Strateški razvojni cilji socialne ekonomije

Vse od uveljavitve konceptov socialnega podjetništva in ekonomije je bilo sprejetih več zavezujočih in nezavezujočih pravnih dokumentov na EU, nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Normativni okvir na izbranem področju je bil v Sloveniji vzpostavljen s sprejetjem ZSocP v letu 2011, ki je spodbudil tudi različne raziskave, analize in študije izbranega področja. Razvoj organizacij socialne ekonomije je tako v slovenskem kot evropskem prostoru spodbudil tudi širok razmislek o pomenu in pozitivnih vplivih socialne ekonomije na družbo, kot tudi o potrebah organizacij socialne ekonomije, ki jih je potrebno nasloviti z namenom spodbujanja njihovega razvoja.

EK je tako v akcijskem načrtu opredelila ključne usmeritve ukrepov in politik na področju socialne ekonomije do leta 2030, in sicer želi pospešiti razvoj družbenih inovacij, podpreti razvoj socialne ekonomije ter okrepiti njeno družbeno in gospodarsko preobrazbeno moč. Svet za socialno ekonomijo je skladno s to usmeritvijo in analizo stanja socialne ekonomije v Sloveniji, ki je predstavljena v nadaljevanju tega dokumenta, ter v sodelovanju s predstavniki socialne ekonomije in drugimi relevantnimi deležniki, **prepoznal štiri temeljna področja ukrepanja oziroma štiri strateške razvojne cilje, ki so ključni za razvoj socialne ekonomije v Sloveniji** in doseganje usmeritev, ki jih je opredelila EK:

1. Povečana prepoznavnost socialne ekonomije in socialnega podjetništva	3. Razvito podporno okolje socialne ekonomije in socialnega podjetništva
2. Povečane možnosti za razvoj, delovanje in krepitev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	
4. Profesionalizirane organizacije socialne ekonomije in socialna podjetja	

Doseganje izbranih ciljev bo prispevalo k oblikovanju ugodnega ekosistema za razvoj socialne ekonomije, ki bo tako lahko tvorno prispevala k ekonomskemu in družbenemu napredku oziroma ustvarjanju pogojev blaginje v Sloveniji. Doseganje izbranih ciljev bo prispevalo tudi k oblikovanju novih priložnosti za socialno ekonomijo, da bo lahko celostno sledila svojim načelom in poslanstvu.

Izbrane strateške cilje je mogoče doseči dolgoročno z usmerjenim ciljnim delovanjem, ki se odraža v operativnih ciljih, ki so določeni za vsak izbrani strateški cilj posebej.

STRATEŠKI CILJI	OPERATIVNI CILJI	KAZALNIKI ZA DOSEGANJE OPERATIVNIH CILJEV
Povečana prepoznavnost socialne ekonomije in socialnega podjetništva	<ul style="list-style-type: none"> - Promocija pomena in ozaveščanje o pozitivnih učinkih socialne ekonomije in socialnih podjetij na lokalni, regionalni in nacionalni ter nadnacionalni ravni, s poudarkom na predstavitvi dobrih praks, - Vključenost socialne ekonomije in socialno podjetniških vsebin v oblike formalnega in neformalnega izobraževanja, - Okrepljeno projektno-razvojno sodelovanje med različnimi pravnoorganizacijskimi oblikami organizacij socialne ekonomije, občinami, podjetji, javnimi institucijami ipd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Število izvedenih promocijskih aktivnosti, - Število izvedenih izobraževanih dogodkov ali število potrjenih študijskih/učnih programov, - Število sprejetih ukrepov, ki omogočajo projektno razvojno sodelovanje med različni pravnoorganizacijskimi oblikami organizacij socialne ekonomije ter drugimi deležniki.
Povečane možnosti za razvoj, delovanje in krepitev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	<ul style="list-style-type: none"> - Medsektorska povezanost ter vključenost socialne ekonomije in socialno podjetniških vsebin v ukrepih in politikah na vseh nivojih odločanja, - Zagotovitev trajnostnega financiranja¹⁰, - Povezane organizacije socialne ekonomije in socialna podjetja za skupen nastop na trgu na področju javnega naročanja, - Opolnomočeni družbeno odgovorni vlagatelji, ki prepoznajo pomen družbenih učinkov socialne ekonomije. 	<ul style="list-style-type: none"> - Število pravnih podlag, strateških dokumentov, akcijskih načrtov ipd., ki vključujejo ukrepe za spodbujanje razvoja socialne ekonomije, - Število sprejetih ukrepov, ki omogočajo kontinuirano financiranje organizacij socialne ekonomije, - Število izvedenih aktivnosti usmerjenih v povezovanje organizacij socialne ekonomije na področju javnih naročil, - Število informativnih aktivnosti za vlagatelje.
Razvito podporno okolje socialne ekonomije in socialnega podjetništva	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostavljen konstruktiven dialog med javnim sektorjem, socialnimi podjetji in civilno družno ter razvoj reprezentativnih organizacij socialne ekonomije, - Razviti socialno podjetniški inkubatorji, - Oblikovani in uveljavljeni standardi oziroma kompetence in veščine za izvajanje storitev, svetovanja, mentorstva, usposabljanja, izobraževanja ipd. na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva. 	<ul style="list-style-type: none"> - Število izvedenih sej Sveta za socialno ekonomijo, - Število sprejetih ukrepov za razvoj in/ali podporo socialno podjetniških inkubatorjev, - Število oblikovanih kompetenčnih modelov, standardov in/ali smernic na področju socialne ekonomije.
Profesionalizirane organizacije socialne ekonomije in socialna podjetja	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostavljeno analitično spremljanje učinkov ter dejavnosti socialnih podjetij z namenom oblikovanja ustreznih ukrepov in podpornih storitev, - Oblikovani standardizirani kazalniki uspešnosti ter merila rezultatov socialnih podjetij oziroma razvit in implementiran model merjenja družbenih učinkov, - Povečana dodana vrednost ponudbe socialnih podjetij in socialne ekonomije, - Povečan obseg inovativnosti in kreativnosti sektorja, - Omogočitev izvajanja nalog po javnih pooblastilih, koncesijah ter nalog v javnem interesu organizacijam socialne ekonomije, kjer je to relevantno. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vključitev poročanja socialnih podjetij v sistem AJPES pri oddaji letnih poročil pravnih subjektov, - Implementacija in spremljanje modela merjenja družbenih učnikov, - Vključitev socialnih podjetij v statistično poročanje in spremljanje ekonomskih in družbenih kazalnikov, - Vpeljava in merjenje dodatne vrednosti organizacij socialne ekonomije v ukrepe za njen razvoj, - Število sprejetih pravnih podlag, ki omogočajo izvajanja nalog po javnih pooblastilih, koncesijah ter nalog v javnem interesu organizacijam socialne ekonomije in/ali podeljenih statusov, dovoljenj, koncesij ipd.

¹⁰ Pojem trajnostno se v tem kontekstu razume, kot kontinuirano financiranje, ki organizacijam socialne ekonomije omogoča načrtovanje pri pridobivanju javnih sredstev.

3.1. Glavna področja delovanja socialne ekonomije

Organizacije socialne ekonomije predstavljajo zasebni subjekti z različnimi poslovnimi in organizacijskimi modeli. Ti delujejo v številnih gospodarskih sektorjih npr.: kmetijstva, ponovne uporabe in popravil, ravnanja z odpadki, trgovine, energetike in podnebja, informacijskih in komunikacijskih storitev, strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti, dejavnosti izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva, umetnosti, kulture in medijev ipd. Tudi ZSocP določa, da **se izvajanje socialnega podjetništva lahko opravlja na vseh področjih gospodarskih in negospodarskih dejavnosti** oziroma da organizacije socialne ekonomije proizvajajo tržne oziroma netržne proizvode ter storitve, ki odgovarjajo na potrebe njihovih članov, uporabnikov oziroma širše skupnosti.

V sklopu strategije razvoja socialne ekonomije je prepoznanih več prednostnih področji, ki izhajajo iz predhodnih analiz in Priporočila Sveta EU na izbranem področju, na katerih je še posebej pomembno spodbujanje razvoja dejavnosti socialne ekonomije z namenom povečanja prispevka socialne ekonomije k družbi blaginje:

PREDNOSTNO PODROČJE	PRISPEVEK SOCIALNE EKONOMIJE K DRUŽBI BLAGINJE
Krožno gospodarstvo, ekologija, ponovna uporaba in reciklaža, trajnostna mobilnost, ekološka pridelava in samooskrba, proizvodnja obnovljive energije	<ul style="list-style-type: none"> – Usmerjenost v podnebno nevtralnost in blaženje podnebnih sprememb, – Ohranjanje biotske raznovrstnosti, – Zmanjševanje onesnaževanja in izboljšanje trajnostne rabe naravnih virov ter povečanje ponovne rabe, – Skrajšanje dobavnih verig, – Prispevek pri zagotavljanju zelene infrastrukture in stanovanj, – Razvoj zelenih kompetenc in zadovoljevanje potreb lokalnih skupnosti.
Turizem, obrt in rokodelstvo	<ul style="list-style-type: none"> – Spodbujanje trajnostnega turizma, ob upoštevanju potreb lokalnega prebivalstva in omejitev nosilnosti naravnega okolja, – Varstvo nesnovne kulturne dediščine.
Lokalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje vključenosti, odpornosti in trajnosti lokalnih skupnosti, – Povečanje gospodarske dejavnosti in prihodkov lokalnih skupnosti, vključno z razvojem zaposlitvenih in učnih priložnosti za mlade, – Zagotavljanje socialnih storitev, ki so na podeželskih in bolj oddaljenih območjih pogosto omejene.
Socialne storitve oziroma storitve dolgotrajne in celostne oskrbe, osebne storitve (skrb na domu, varstvo otrok, čiščenje in druge gospodinjske storitve) in skupnostne storitve (skupnostne kuhinje, skupnostni vrtovi, distribucija hrane, sobivanje, transport, itd.)	<ul style="list-style-type: none"> – Oblikovanje partnerstev med organizacijami socialne ekonomije in javnimi organi pri zagotavljanju storitev oskrbe oziroma socialnih storitev, – Zmanjševanje negativnih vplivov demografskih sprememb, – Razvoj novih zaposlitvenih priložnosti, – Povečanje socialne vključenosti.
Trg dela	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje priložnosti za usposabljanje, razvoj kompetenc in socialni razvoj, – Enakopravno vključevanje invalidov, beguncev in migrantov ter posameznikov z vsemi vrstami oviranosti na trg dela, – Preprečevanje prekarizacije.
Zagovorništvo	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje prepoznavnosti socialne ekonomije, – Profesionalizacija socialne ekonomije, – Izboljševanje pogojev za razmah socialne ekonomije, – Civilni dialog in povečanje vključevanja socialne ekonomije v oblikovanje institucionalnega okvirja.
Informacijske in izobraževalne storitve	<ul style="list-style-type: none"> – Omogočanje pravičnega in vključujočega digitalnega prehoda, – Razvoj organizacij socialne ekonomije, ki olajšajo vključevanje državljanov ter prodajo lokalno proizvedenega blaga in storitev za doseganje boljših delovnih pogojev za svoje člane, – Izboljšanje delovnih procesov.

Kreativne industrije, kultura in umetnost	<ul style="list-style-type: none"> – Oblikovanje in zagotavljanje kakovostnih storitev kot so vključujoče izobraževanje ter prostočasne kulturne dejavnosti, – Povečanje dodane vrednosti izdelkov organizacij socialne ekonomije.
Družbene inovacije	<ul style="list-style-type: none"> – Povečevanje vpetosti v aktivnosti raziskav in razvoja ter sodelovanja s tehnološkimi podjetji, – Prispevek k oblikovanju družbenih odnosov, ki lahko zagotovijo nove pristope in vodijo do sistemskih sprememb, – Povečanje sodelovanja med javnim sektorjem, civilno družbo in akterji socialnih naložb s ciljem boljše mobilizacije razpoložljivih virov ter povečano uporabo in implementacijo družbenih inovacij.

Našteta prednostna področja se lahko smiselno razširijo tudi na druga področja oziroma storitve splošnega pomena.

4. TEMELJNE POLITIKE RAZVOJA

4.1. Evropski pravni okvir

EK (2021) ugotavlja, da je za uspeh socialne ekonomije pomemben razvoj splošnega institucionalnega okvirja za njeno delovanje. Pri tem je pomembno, da ta vključuje ustrezne razvojne politike in pravni okvir. Medsektorska narava socialne ekonomije in dejstvo, da zajema različne vrste organizacij, sta zato pomembna izziva za oblikovalce politik na tem področju. EK posledično opozarja, da morajo pri razvoju ustreznih okvirov politike in pravnih okvirov javni organi upoštevati raznovrstnost pravnoorganizacijskih oblik, ki jih zajema socialna ekonomija, čeprav na ravni EU še ne obstaja zavezujoč pravni okvir.

Zato EK (2021) v sklopu Akcijskega načrta priporoča državam članicam razvoj usklajenih okvirov za socialno ekonomijo, kar pomeni, da je potrebno upoštevati njihovo specifično naravo in potrebe glede na številne horizontalne in sektorske politike. V ta namene je zagotovila tudi priporočila v zvezi s posebnimi politikami, kot so politika zaposlovanja, državnih pomoči, javnega naročanja, obdavčitev, raziskav, izobraževanja, znanja in spretnosti ter usposabljanja, storitev oskrbe in socialnih storitev, zagotavljanja finančne in nefinančne podpore, prilagojena vsem fazam življenjskega cikla podjetij in statistike ter oblikovalce politik v državah članicah pozvala, da okvire politik in pravne okvire bolje prilagodijo potrebam socialne ekonomije. Cilje iz načrta namerava komisija doseči do leta 2030.

Akcijski načrt zajema nabor ukrepov za doseganje ciljev na nivoju EU ter časovnico za njihovo izvedbo. Prvi korak k zasledovanju ciljev je komisija naredila z vzpostavitvijo enotne vstopne točke za socialno ekonomijo (Social economy gateway)¹¹ poleti 2023. Ta odločevalce, organizacije socialne ekonomije in druge zainteresirane javnosti informira o možnostih financiranja in drugih spodbudah na EU ravni, razvitosti ekosistema socialne ekonomije v posamezni državi članici, opredelitvi socialne ekonomije ter omogoča dostop do knjižnice izdanih analiz, raziskav, priročnikov in drugih gradiv, ki so nastali s podporo EU. Slovenija je tvorno sodelovala pri vzpostavitvi vstopne točke in odstrani, namenjenih informiranju obiskovalcev strani o stanju socialne ekonomije v Sloveniji¹².

Sledilo je sprejetje priporočila Sveta EU novembra 2023, ki po mnenju EK lahko bistveno prispeva k doseganju zavez iz Evropskega stebra socialnih pravic ter evropskega zelenega dogovora. Cilj priporočil je izboljšati dostop do trga dela in socialno vključevanje z vključevanjem socialne ekonomije v socialne politike držav članic ter ustvarjanje podpornih ukrepov in ugodnega okolja za socialno ekonomijo. Posledično je namen priporočil tudi spodbujati trajnostni gospodarski in industrijski razvoj, prispevati k teritorialni koheziji v državah članicah ter podpreti razvoj družbenih inovacij.

¹¹ https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/index_en

¹² https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/slovenia_en

Priporočila opredeljujejo tri vsebinske sklope na katerih se pričakuje ukrepanje držav članic oziroma EU, in sicer:

1. Spodbujanje dostopa do trga dela in socialnega vključevanja v okviru socialne ekonomije, ki vključuje aktivnosti na področjih dostopa do trga dela, socialne vključenosti, spretnosti in družbenih inovacij, trajnostnega gospodarskega razvoja in teritorialne kohezije.
2. Razvoj omogočitvenih okvirov za socialno ekonomijo preko omogočanja dostopa do javnega in zasebnega financiranja ter dostopa do trgov in javnega naročanja, vključevanja v sheme državnih pomoči, oblikovanje ugodnih pogojev za obdavčitev, merjenje in upravljanje družbenega učinka in povečanja prepoznavnosti in priznavanja socialne ekonomije.
3. Podpora unije z naborom ukrepov, kot so vzdrževanje enotne vstopne točke za socialno ekonomijo, analiza davčnih okvirjev, izobraževanje javnih uslužbencev v državah članicah itd., ki bodo pripomogli k razvoju omogočitvenih pogojev za razvoj socialne ekonomije.

Priporočila Sveta EU državam članicam svetujejo tudi, da najkasneje v 24 mesecih od sprejetja priporočil sprejmejo strategije za razvoj socialne ekonomije, jih posodobijo oziroma vključijo v druge politične pobude. EK bo izpolnjevanje ciljev Akcijskega načrta in Priporočil Sveta spremljala ter na podlagi poročil držav članic oblikovala nadaljnje ukrepe.

4.2. Nacionalna zakonodaja

Socialno ekonomijo in socialna podjetja v Sloveniji opredeljuje ZSocP. Zakon določa opredelitev, ciljev in načel socialnega podjetništva, dejavnosti socialnega podjetništva in pogoje, pod katerimi socialna podjetja opravljajo dejavnosti ter pridobijo status socialnega podjetja. Zakon opredeljuje tudi izraze, kot so družbene inovacije in socialna ekonomija. Poleg tega ZSocP ureja tudi načrtovanje razvoja in spodbude za razvoj socialnega podjetništva in socialne ekonomije ter pristojnosti na področju socialnega podjetništva. Pristojno ministrstvo za področje socialne ekonomije in socialnega podjetništva je ministrstvo, pristojno za gospodarstvo.

Zakon pri tem opredeljuje, da Vlada RS na predlog resornih ministrstev, pristojnih strokovnih ustanov s področja socialne ekonomije in reprezentativnih združenj za oblikovanje politike razvoja socialnega podjetništva, za analiziranje potreb razvoja socialnega podjetništva, spodbujanje vključevanja občin v določanje in izvajanje politik razvoja socialnega podjetništva na lokalni in regionalni ravni, za pripravo razvojnih dokumentov ter za analiziranje, vrednotenje in spremljanje izvajanja ukrepov in politike razvoja socialnega podjetništva, ustanovi Svet za socialno ekonomijo¹³.

Resorna ministrstva in prej omenjene organizacije skladno z zakonom v svet imenujejo po enega predstavnika ministrstev, pristojnih za področja: gospodarstva, zaposlovanja, kmetijstva, zdravja, okolja, javne uprave, financ, kulture, zunanjih zadev, evropske kohezijske politike in enega predstavnika iz kabineta predsednika vlade, šest predstavnikov organizacij socialne ekonomije, in sicer dva predstavnika socialnih podjetij, dva predstavnika zadrug, enega predstavnika invalidskih podjetij in enega predstavnika zaposlitvenih centrov, na predlog pristojnih strokovnih institucij s področja socialne ekonomije, enega predstavnika reprezentativnih združenj lokalnih skupnosti, dva predstavnika socialnih partnerjev, na predlog reprezentativnih sindikalnih konfederacij in reprezentativnih delodajalskih organizacij, in enega predstavnika strokovnih inštitucij s področja socialne ekonomije, na predlog organizacij civilne družbe.

Vlada RS je 11. 10. 2019 z Odlokom o ustanovitvi Sveta za socialno ekonomijo¹⁴ ustanovila omenjeni svet, skladno z odlokom svetu predseduje minister pristojen za področje socialne ekonomije oziroma socialnega podjetništva. Pri tem svet skladno z ZSocP pripravi strategijo razvoja socialne ekonomije in poda mnenje k programu ukrepov, spremlja izvajanje strategije in usmerja in spremlja delo izvajalcev ukrepov.

¹³ <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/svet-za-socialno-ekonomijo/>

¹⁴ Uradni list RS, št. 61/19, 57/23 in 60/24: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ODLO1987>

Tako skladno z ZSocP načrtovan razvoj socialnega podjetništva v Sloveniji zagotavlja strategija, ki jo na predlog sveta in po posvetovanju s socialnimi partnerji, socialnimi podjetji in drugimi organizacijami civilne družbe sprejme vlada za obdobje desetih let. Na podlagi strategije pa ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, v sodelovanju z vsemi ministri, pristojnimi za področja dejavnosti socialne ekonomije, pripravi program ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialne ekonomije za posamezno koledarsko leto ali plansko obdobje. Program sprejme vlada, po predhodnem mnenju sveta.

Strokovne naloge za svet izvajajo ministri in vladne službe, ki imajo v svetu svoje predstavnike, in sicer vsak na svojem področju. Ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, pa zagotavlja usklajevanje izvajanja omenjenih strokovnih nalog, izvajanje programa ukrepov, ugotavlja in spremlja izpolnjevanje pogojev, ki jih zakon določa za poslovanje socialnih podjetij in pogojev za prepoved poslovanja nepridobitne pravne osebe kot socialno podjetje ter vodi evidenco socialnih podjetij¹⁵.

5. ANALIZA POTREB IN SMERI MOŽNEGA RAZVOJA SOCIALNE EKONOMIJE

5.1. Socialna ekonomija in socialna podjetja v Sloveniji

Akcijski načrt EK (2021) navaja, da je v EU prepoznanih 2,8 milijona organizacij socialne ekonomije, ki zaposlujejo približno 13,6 milijona oziroma 6,3 % delovno aktivnega prebivalstva. Podatki, ki so uporabljeni v načrtu, izhajajo iz analize¹⁶, ki v Sloveniji v letu 2015 prepozna 21.420 organizacij socialne ekonomije, ki skupaj zaposlujejo 1,2 % delovno aktivnega prebivalstva.

Novjša študija EK z naslovom Primerjalna analiza družbeno-ekonomske uspešnosti socialne ekonomije v EU (2024) sicer kaže nekoliko drugačne podatke, in sicer navaja da je bilo v letu 2021 v EU prepoznanih 4,3 milijona organizacij socialne ekonomije¹⁷. EK v to skupino vključuje zadrage, vzajemne družbe, društva in ustanove, pri tem so lahko v to skupino vključene tudi druge organizacije, specifične za posamezno državo članico, kot so npr. v Sloveniji zavodi. Omenjena skupina organizacij socialne ekonomije je v letu 2021 zaposlovala 11.5 milijonov oseb oziroma 6,3 % delovno aktivnega prebivalstva. EK ocenjuje, da organizacije socialne ekonomije v EU ustvarile 912 milijard EUR. Pri tem za Slovenijo ocenjujejo, da je bilo v letu 2021 v državi 26.978 organizacij socialne ekonomije, ki so zaposlovale 14.686 delovno aktivnega prebivalstva in ustvarile 1.732.300,00 EUR.

Podatki na dan 31. 12. 2023 sicer kažejo, da je bilo v Sloveniji registriranih 241.128¹⁸ poslovnih subjektov, ki so zaposlovali 839.590¹⁹ oseb. Od tega je po predpostavki, da socialno ekonomijo sestavljajo vse organizacije opredeljene v ZSocP zgolj glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko, neodvisno od spoštovanja temeljnih načel socialne ekonomije 28.118²⁰ organizacij, ki jih lahko opredelimo kot organizacije socialne ekonomije, kar predstavlja 11,6 % poslovnih

¹⁵ <https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij>

¹⁶ Pri oceni v poročilu Recent Evolutions of the Social Economy in the European Union (str. 66 - 67) je bila uporabljena metodologija, ki je vključevala organizacije v letu 2015 glede na pravnoorganizacijsko obliko, ki je prevladujoča za socialno ekonomijo tj. zadrage, vzajemne družbe, društva in fundacije, ki je bila deloma prilagojena nacionalnim specifikam držav članic: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf>

¹⁷ Pri tem avtorji študije ocenjujejo, da je v tej skupini 246.000 socialnih podjetij, od tega 43.000 ex lege in 203.000 de facto socialnih podjetij, pri tem je pomembno opomniti, da nimajo vse države članice pravno formalnih priznanih statusov ali pravni oblik socialnih podjetij, zato so v skupino de facto podjetij vključena tista, ki sledijo načelom socialnega podjetništva. EK ocenjuje, da je v socialnih podjetjih na ravni EU zaposlenih 3,9 milijonov delovno aktivnega prebivalstva. Vir: https://eisma.ec.europa.eu/news/study-benchmarking-socio-economic-performance-eu-social-economy-now-published-2024-09-19_en

¹⁸ Številka vključuje: Gospodarske družbe, zadrage, samostojne podjetnike posamezniki, pravne osebe javnega prava, nepridobitne organizacije - pravne osebe zasebnega prava, društva in druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti, vir: AJPES.

¹⁹ Št. zaposlenih oseb decembra 2023. vir: SURS.

²⁰ Številka vključuje: Gospodarske družbe s statusom socialnega podjetja oziroma dodatno obliko invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra, zadrage, društva, zavodi vključno s skupnostjo zavodov, ustanove, vir: AJPES.

subjektov. Omenjene organizacije so v enakem obdobju zaposlovale 31.110²¹ oseb oziroma 3,7 % aktivnih prebivalcev. Pri tem registrirana socialna podjetja predstavljajo manjši delež organizacij socialne ekonomije, in sicer jih je bilo na dan 31. 12. 2023 registriranih 264, ta so zaposlovala 1.375 oseb, kar je 0,16 % delovno aktivnih prebivalcev²².

Razvitost sektorja glede na evropsko povprečje je v državah članicah različna, ne glede na to pa je iz podatkov razvidno, da Slovenija na tem področju nekoliko zaostaja za evropskim povprečjem predvsem glede obsega zaposlitev v organizacijah socialne ekonomije. Razlike v razvitosti med državami članicami opaža tudi EK in ravno zato spodbuja države članice k ukrepanju, saj socialna ekonomija po njenem mnenju predstavlja v državah članicah in regijah velik neizkoriščen gospodarski potencial in potencial za ustvarjanje delovnih mest (EK, 2021).

Socialna ekonomija tako na ravni EU kot Slovenije vključuje najrazličnejše organizacije z različnimi poslovnimi in organizacijskimi modeli, ki delujejo v številnih gospodarskih sektorjih. Ne glede na gospodarsko sektorsko pripadnost organizacij socialne ekonomije, EK (2021) ugotavlja, da poslovni modeli socialne ekonomije spodbujajo vključenost, odpornost in trajnost lokalnih skupnosti, saj so nerazdružljivo povezani z lokalnim okoljem. Njihov namen tako predvsem koristi skupnosti, v kateri imajo sedež, saj bistveno pripomorejo k izboljšanju kakovosti življenja (lokalnega) prebivalstva, gospodarskih dejavnosti in povečanju njihovih prihodkov. Tako prispevajo k spodbujanju lokalnega gospodarskega razvoja v sektorjih, ki so še zlasti pomembni za posamezne regije, na primer na podeželskih območjih predvsem na področju kmetijstva in proizvodnje ekološke hrane ali na področju modrega gospodarstva. Hkrati spodbujajo kratke vrednostne verige, s čimer lajšajo lokalno proizvodnjo in potrošnjo ter podpirajo podnebne ukrepe in krožno gospodarstvo. Prispevajo tudi k zagotavljanju socialnih storitev, ki so na podeželskih in bolj oddaljenih območjih pogosto omejene. EK v sklopu Akcijskega načrta ugotavlja, da ima večina organizacij socialne ekonomije močno podjetniško razsežnost ter pomembno prispeva k trajnostni rasti in delovnim mestom. Sodelujejo pri izmenjavah na trgu ter ustvarjajo prihodke iz prodaje blaga in storitev.

V Sloveniji je status socialnega podjetja pod-oblika, ki jo lahko pridobi zaseben subjekt s pravnoorganizacijsko obliko društva, zavoda, ustanove, gospodarske družbe, zadruga, evropske zadruga ali druge pravne osebe zasebnega prava, ki ni ustanovljena izključno z namenom pridobivanja dobička ter premoženja ne deli, prav tako ne deli ustvarjenega presežka prihodkov nad odhodki. Medtem ZSocP kot organizacije socialne ekonomije opredeljuje socialna podjetja, zadruga, invalidska podjetja, zaposlitvene centre, nevladne organizacije (društva, zavodi, ustanove oziroma fundacije), ki niso ustanovljeni izključno z namenom pridobivanja dobička, delujejo v korist svojih članov, uporabnikov oziroma širše skupnosti in proizvajajo tržne oziroma netržne proizvode ter storitve.

Za zakon o socialnem podjetništvu, ki opredeljuje tudi socialno ekonomijo, je pristojno Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport. Pri tem je potrebno poudariti, da imajo pristojnosti za različne organizacije socialne ekonomije glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko različni resorji, tako je Ministrstvo za javno upravo pristojno za urejanje področja nevladnih organizacij, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti za področji invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za področje zadrug.

Tabela 1: Zakonske podlage glede na različne pravnoorganizacijske oblike organizacije socialne ekonomije

PRAVNOORGANIZACIJSKA OBLIKA ORGANIZACIJE SOCIALNE EKONOMIJE	IME ZAKONA, LETO UVEDBE
Gospodarska družba, Gospodarsko interesno združenje	Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-10 in 75/23)
Zadruga, Evropska zadruga	Zakon o zadrugah (Uradni list RS, št. 97/09 – uradno prečiščeno besedilo in 121/21)

²¹ Št. zaposlitev pri gospodarskih družbah s statusom socialnega podjetja oziroma dodatno obliko invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra, zadrugah, društvih, zavodih, ustanovah, vir: AJ PES.

²² Št. zaposlitev temelji na podatkih AJ PES na dan 31.12.2023 za socialna podjetja, ki so poročala.

Društvo	Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 64/11 – uradno prečiščeno besedilo in 21/18 – ZNOrg)
Zavod	Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP)
Ustanova / fundacija	Zakon o ustanovah (Uradni list RS, št. 70/05 – uradno prečiščeno besedilo in 91/05 – popr.)

Poleg osnovne pravnoorganizacijske oblike, ki jo izberejo organizacije socialne ekonomije, lahko skladno s področno zakonodajo pridobijo tudi številne pod-oblike oziroma statute, glede na njihovo področje delovanja.

Tabela 2: Zakonske podlage pridobitev posebnih statusov, pod-oblik ipd.

POSEBNA OBLIKA	IME ZAKONA, LETO UVEDBE
Status socialnega podjetja	Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-1I in 13/18)
Status invalidskega podjetja	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21)
Status zaposlitvenega centra	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21)
Status nevladne organizacije v javnem interesu	Zakon o nevladnih organizacijah (Uradni list RS, št. 21/18)
Status prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom	Zakon o prostovoljstvu (Uradni list RS, št. 10/11, 16/11 – popr. in 82/15)

OECD (2022) za slovensko pravno okolje ugotavlja, da omogoča zelo širok nabor pravnih oblik in statusov za organizacije, ki želijo delovati kot socialna podjetja. Pri tem dodaja, da vse pravnoorganizacijske oblike niso bile ustrezno upoštevane ob pripravi oziroma sprejetju ZSocP leta 2011. Slednji je po mnenju OECD z uvedbo dodatne pod-oblike socialnega podjetja, poleg že obstoječih, ustvaril nov vzporedni podporni sistem. Zato ugotavlja, da se Slovenija sooča z izzivom v zvezi s pravnim okvirom, tj. razdrobljenostjo pravnega okolja in njegovo slabo usklajenostjo ter razpršenostjo pristojnosti v zvezi s socialnimi podjetji. Posledično ugotovljene neskladnosti pravnega okvirja vodijo tudi v razdrobljenost ukrepov, otežujejo razvoj vseobsegajočega podpornega sistema, ki bi zajemal vsa področja dejavnosti socialnih podjetij in usklajenost oblikovanja politik. Poleg tega širok nabor pravnih in statusnih oblik, ki jih lahko pridobijo subjekti, ki želijo delovati kot organizacije socialne ekonomije, predstavlja izziv.

Po ugotovitvah OECD (2022) namreč množstvo izbire povečuje obseg birokracije ter vodi v zasledovanje koristi in analize stroškov za posamezen subjekt. Zato OECD predlaga, da snovalci politik poskušajo odpraviti razdrobljenost institucionalnih in pravnih okolij na dolgi rok. Tudi Analiza stanja na področju socialne ekonomije (2018) ugotavlja veliko razdrobljenost pristojnosti in neusklajenost zakonskih podlag, zato predlaga na dolgi rok razmislek o oblikovanju krovnega zakona o socialni ekonomiji, ki bi omogočal vključevanje ukrepov za razvoj širšega nabora organizacij socialne ekonomije, kot ZSocP. Ti predlogi so skladni s predlogi OECD, ki prav tako na dolgi rok predlaga, da se vsem organizacijam ne glede na pravno obliko ali status omogoči enako obravnavo. Skladno s tem je smiselno, da Svet za socialno ekonomijo prevzame pobudo za dialog z vsemi relevantnimi deležniki in dolgoročno preuči možnosti za aplikacijo omenjenih idej oziroma spremembo ZSocP na način, ki bo omogočala celostno vključitev socialne ekonomije oziroma oblikovanje zakona o socialni ekonomiji.

Tabela 3: Pregled obstoječih socialnih podjetij po pravnoorganizacijskih v Sloveniji²³

	Skupno število	Število zaposlitev	Število registriranih socialnih podjetij	Število zaposlitev v registriranih socialnih podjetjih
Pravnoorganizacijska oblika				
Društvo	23.168	6.286	62	504
Zadruga	455	2.870	58	39

²³ Podatki so zbrani na osnovi javno dostopnih evidenc, na dan 31. 12. 2023.

Ustanova	287	121	2	5
Družba z omejeno odgovornostjo	74.350	508.640	34	132
Zavod	4.014	10.782	108	695

Poudariti je potrebno, da skupno število subjektov v posamezni pravnoorganizacijski obliki ne predstavlja nujno števila organizacij socialne ekonomije, kot jih opredeljuje ZSocP, saj predvsem družbe z omejeno odgovornostjo ter različne oblike nevladnih organizacij ne zasledujejo nujno vseh načel socialne ekonomije oziroma ne izvajajo dejavnosti na trgu.

V Sloveniji je bilo sicer na dan 31. 12. 2023 v evidenco socialnih podjetij²⁴ vpisanih 264 registriranih socialnih podjetij različnih pravnoorganizacijskih oblik, ki so zastopana v vseh dvanajstih statističnih regijah.

Tabela 4: Porazdelitev registriranih socialnih podjetij po statističnih regijah

Statistična regija	Št. registriranih socialnih podjetij
Pomurska regija	36
Podravska regija	60
Koroška regija	11
Savinjska regija	26
Zasavska regija	6
Posavska regija	14
Jugovzhodna Slovenija	16
Osrednjeslovenska regija	57
Gorenjska regija	13
Primorsko-notranjska regija	5
Goriška regija	8
Obalno-kraška regija	12
SKUPAJ	264

Socialna podjetja opravljajo dejavnosti na številnih področjih, kot je razvidno iz spodnje tabele:

Tabela 5: Socialna podjetja po področju dejavnosti

Področje dejavnosti		Število vseh socialnih podjetij	Struktura vseh socialnih podjetij (%)
A	Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	7	2,65
C	Predelovalne dejavnosti	8	3,03
D	Oskrba z električno energijo, plinom in paro	1	0,38
E	Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja	2	0,76
F	Gradbeništvo	2	0,76
G	Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	22	8,33
H	Promet in skladiščenje	1	0,38
I	Gostinstvo	11	4,17
J	Informacijske in komunikacijske dejavnosti	6	2,27
L	Poslovanje z nepremičninami	1	0,38
M	Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	35	13,26
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	16	6,06
O	Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	2	0,76
P	Izobraževanje	45	17,05

²⁴ Dostopno na: <https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij>, 2023.

Q	Zdravstvo in socialno varstvo	23	8,71
R	Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	14	5,30
S	Druge dejavnosti	68	25,76
	Skupaj	264	100

V letu 2021 je bila v okviru Ciljnega raziskovalnega programa z naslovom Izdelava aplikativnega modela za merjenje družbenih učinkov socialnih podjetij²⁵ opravljena analiza socialnih podjetij v Sloveniji, ki je temeljila na metodi ankete. Raziskovalci so pri tem ugotovili, da 26,2 % anketiranih socialnih podjetij nima redno zaposlenih, 32,8 % socialnih podjetij pa ima enega ali dva zaposlena. Pri tem je bilo ugotovljeno tudi, da 75,4 % anketiranih socialnih podjetij v svoje aktivnosti vključuje prostovoljce, kar število oseb, vključenih v izvajanje aktivnosti vseh socialnih podjetij, bistveno poveča.

Najpogostejša (v 36,1 % primerov) primarna ciljna skupina anketiranih socialnih podjetij je lokalna skupnost. Skupaj z državo predstavljata primarni ciljni skupini za polovico socialnih podjetij. Podjetja in organizacije so primarna ciljna skupina 19,7 % anketiranih socialnih podjetij. Od posameznih skupin prebivalstva so najpogostejša primarna ciljna skupina starejše osebe (9,8 % socialnih podjetij).

OECD (2022) ugotavlja, da so, po vstopu Slovenije v EU leta 2004 in s spodbujanjem socialnih podjetij v zadnjih letih (od leta 2011 naprej), socialna podjetja sicer pridobila zagon in politično podporo. Pojem je bil prvič uporabljen leta 2009, ko so se začeli izvajati pilotni projekti za podporo razvoju socialnih podjetij, ki so bili sofinancirani iz Evropskega socialnega sklada (ESS). Od takrat po ugotovitvah OECD narašča zanimanje za socialna podjetja in njihove dejavnosti, čeprav njihova teža v slovenskem gospodarstvu ostaja skromna. Pri tem menijo, da je sprejem ZSocP, ki je bil namenjen spodbujanju socialnih podjetij z vzpostavitvijo statusa ad hoc socialnega podjetja, povzročil povečanje zanimanja za to obliko izvajanja dejavnosti in poslovanja.

Vendar pa je bil zakon deležen kritik zaradi omejevalnih zahtev ter pomanjkanja finančnih in davčnih ugodnosti za organizacije, ki so pridobila status socialnega podjetja. Zato je bil zakon v letu 2018 spremenjen in dopolnjen. Sprememba je odpravila določene omejitve in zahteve, npr. omejitve nabora dejavnosti, ki jih socialno podjetje lahko opravlja, ter nujnost zaposlovanja oseb iz ranljivih ciljnih skupin oziroma zaposlovanja nasploh, kar je olajšalo poslovanje socialnih podjetij. Ne glede na to pa je sprememba vpeljala popolno prepoved delitve dobička, kar po ugotovitvah OECD (2022) ne deluje spodbujevalno na podjetniške dimenzije tovrstnih organizacij, kar je smiselno po priporočilih OECD nasloviti na dolgi rok.

Od uveljavitve zakona o socialnem podjetništvu v letu 2011 in njegovih sprememb leta 2018, je bila v letu 2015 pristojnost za socialna podjetja prenesena iz Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, in sicer predvsem s ciljem okrepiti njihovo podjetniško dimenzijo.

Avtorici Analize stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji ugotavljata, da je sektor socialne ekonomije, ne glede na dolgo zgodovino delovanja različnih organizacijskih struktur po načelih socialnega podjetništva oziroma socialne ekonomije, relativno močno razvit, vendar pa se ne identificira s samim pojmom socialne ekonomije oziroma deluje pod to oznako relativno kratek čas in je v tem obziru posledično slabo samo-reflektiran. (Babič, Dabič Perica, 2018) Tudi zato pričujoča strategija s svojim ciljem povečanja prepoznavnosti socialne ekonomije sledi priporočilu Akcijskega načrta OECD.

5.2. Temeljna načela, značilnosti in lastnosti socialne ekonomije

²⁵ Merjenje družbenih učinkov v slovenskih socialnih podjetjih: premik od različnih individualnih pristopov k standardiziranemu procesu merjenja: https://www.ier.si/wp-content/uploads/2023/10/ekonomiera_04-2023.pdf

Ne glede na raznovrstnost organizacij, ki tvorijo socialno ekonomijo, te delujejo v skladu s skupnim načeli. Svet za socialno ekonomijo je na podlagi dostopnih mednarodnih in nacionalnih podatkov in analiz opredelil skupna načela, ki so bila že predstavljena v sklopu opredelitev pojmov. Načela za socialna podjetja pa definira ZSocP, ki pri tem opredeljuje tudi cilje socialnega podjetništva, in sicer določa, da »socialno podjetništvo krepi družbeno solidarnost in povezanost, spodbuja sodelovanje ljudi, krepi sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov, spodbuja socialne inovacije, zagotavlja dodatno ponudbo izdelkov in storitev, ki so v javnem interesu, razvija nove možnosti zaposlovanja, zagotavlja dodatna delovna mesta ter socialno vključenost in poklicno (re)integracijo ranljivih skupin ljudi na trgu dela.«

Socialno podjetništvo lahko skladno z načeli, ki jih opredeljuje ZSocP, v svoje delovanje vključujejo tudi prostovoljno delo, ki ga podrobneje ureja Zakon o prostovoljstvu. Ta jasno določa, da je prostovoljsko delo tisto delo, ki ga posameznik po svoji svobodni volji in brez pričakovanja plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase, opravlja v dobro drugih ali v splošno korist. Poleg tega omejuje in formalizira tudi njegov obseg in aktivnosti, ki jih prostovoljci lahko opravljajo. Zato je smiselno, da se prostovoljno delo v sklopu socialne ekonomije oziroma dejavnosti socialnih podjetij spodbuja, vendar le v kolikor služi doseganju splošne koristi in ne predstavlja prekritih oblik dela.

5.3. Prepoznavnost in promocija socialne ekonomije in socialnega podjetništva

Priporočilo Sveta EU (2023) države članice napotujejo, da pri pripravi (nacionalnih) strategij razvoja socialne ekonomije upoštevajo priporočila, ki se nanašajo na prepoznavnost in priznavanje socialne ekonomije, predvsem zaradi prispevka socialne ekonomije k doseganju socialnih in okoljskih ciljev. Pri tem EK poudarja tri ključne aktivnosti, ki lahko po njenem mnenju prispevajo k doseganju namena priporočil in ciljev Akcijskega načrta. Med prvimi izpostavlja možnost oblikovanja ali prilagajanja posebnih pravnih oblik, statusov, oznak in shem izdaje potrdil za socialno ekonomijo na podlagi ocen njihove potencialne dodane vrednosti. Poleg tega priporočilo države članice usmerja v organiziranje in financiranje komunikacijskih kampanj in dogodkov za ozaveščanje o socialni ekonomiji, sodelovanje z ustreznimi ravnmi upravljanja in drugimi institucijami, kot so npr. univerze, ter razširjanje uspešnih pilotnih pobud in dobrih praks socialne ekonomije ter spodbujanje ukrepov za razširjanje teh praks v okviru mrež socialne ekonomije in javnega obveščanja.

5.3.1. Prepoznavnost socialne ekonomije

Prepoznavnost socialne ekonomije in njena promocija se v Sloveniji izvajajo predvsem v sklopu projektov, ki so financirani iz javnih virov oziroma evropskih skladov. Babič in Dabič Perica (2018) ugotavljata, da največ tovrstnih aktivnosti poleg nevladnih organizacij zagotavljajo lokalne skupnosti, podjetja, ki nudijo (splošno) podporo organizacijam socialne ekonomije ter regionalne razvojne agencije. Pri aktivnostih informiranja in ozaveščanja so izvajalci aktivnosti velikokrat tudi predstavniki ministrstev ali predstavniki socialnih podjetij. Pri tem se izvajajo predvsem konference, simpoziji in dogodki, ki niso nujno redni in so večinoma osredotočeni na ozaveščanje in promocijo socialne ekonomije in socialnega podjetništva ter jih je mogoče opredeliti kot informativne dejavnosti. Pri tem ugotavljata, da tovrstni dogodki praviloma nimajo visoke ravni sistematizacije.

OECD (2022) sicer kot primer dobre prakse promocije in izobraževanja o pomenu socialne ekonomije navaja sodelovanje Univerze v Ljubljani v programu SocialB, ki je bil financiran v sklopu programa Erasmus. Poleg tega je bilo v okviru projektov za krepitev podpornega okolja za socialna podjetja, financiranih iz evropskih skladov, financirano oblikovanje digitalnega kataloga socialnih podjetij²⁶ ter sejem socialnega podjetništva v letu 2023. Redno so na pobudo neodvisnih organizacij socialne ekonomije že deset let organizirani tudi dnevi socialne ekonomije. Tema se pojavlja tudi v nacionalnih in lokalnih medijih, predvsem ob začetkih ali zaključkih večjih projektov ali na pobudo samih organizacij socialne ekonomije.

²⁶ https://issuu.com/bajaba/docs/katalog_sop_2023_87f0f554c0cfb0?fr=sZDA1YzYwODA3OTA

Tudi sicer organizacije socialne ekonomije o izvajanju projektov obveščajo javnost preko lastnih informacijskih kanalov, kot so družbeni mediji in spletne strani. Vse več promocije socialne ekonomije je mogoče zaznati tudi v okviru čezmejnih projektov. Poleg normativnega statusa, ki ga vpeljuje nacionalna zakonodaja, so organizacije socialne ekonomije prevzele ali razvile lastne oznake, npr. certifikat Kupuj odgovorno²⁷. Tega lahko organizacije, ki so opravile ustrezno izobraževanje in upoštevajo standarde za uporabo certifikata, uporabljajo na embalaži svojih izdelkov, spletnih straneh in trgovinah, v imenu (socialnega) podjetja ali izložbi trgovine. Certifikat je usmerjen v odgovorno ravnanje potrošnikov in (socialnih) podjetij, npr. s prodajo brez plastične embalaže za enkratno uporabo.

V sklopu aktivnosti promocije socialne ekonomije je sicer zaznati tudi problematiko identifikacije socialnih podjetij oziroma organizacij socialne ekonomije s samim poimenovanjem. Težave že od samega sprejetja ZSocP povzročajo konotacija poimenovanja »socialno« podjetje oziroma »socialno« podjetništvo, ki v Sloveniji nima enake konotacije kot v angleškem jeziku. Status socialnega podjetja oziroma samo poimenovanje dostavka socialno podjetje oziroma so.p. opredeljuje ZSocP. Opisani problemi po ugotovitvah OECD (2022) koreninijo v dejstvu, da je samo področje zelo razdrobljeno glede na pristojnosti posameznih resorjev in je zato relativno slabše strukturno podprto, posledično pa je tudi razumevanje koncepta socialne ekonomije oziroma podjetništva slabše.

OECD hkrati opozarja, da se nekatere organizacije socialne ekonomije, kot so invalidska podjetja in zaposlitveni centri, le redko same prepoznajo kot socialna podjetja in zato poziva k ukrepanju, predvsem poenotenju spodbud in spremljajočih aktivnosti za razvoj vseh vrst organizacij socialne ekonomije. Prav tako velja splošno prepričanje, da združni modeli večinoma delujejo na področju kmetijstva. Po podatkih Zadružne zveze Slovenije sicer ta domneva ni pravilna, saj le 15,2 % zadrug primarno deluje na področju kmetijstva, ribištva in lova. Največ (24,8 %) jih deluje na področju trgovine in popravil motornih vozil, 14,2 % se jih posveča strokovnim, znanstvenim in tehničnim dejavnostim. Ostale dejavnosti so zastopane v manj kot 10 %²⁸, zato ta oblika organizacij socialne ekonomije predstavlja velik potencial za razvoj. Posledično je potreben razmislek o sistemski podpori tistih zadrug, ki ne delujejo na področju kmetijstva. Na nivoju vseh organizacij socialne ekonomije pa je nujno povečanje prepoznavnosti in zagotavljanje strukturirane komunikacije, kar je mogoče doseči s podporo organizacij, ki izvajajo zagovorniške naloge.

5.3.2. Vključenost v formalne in neformalne oblike izobraževanja

Če dogodki, namenjeni povečanju prepoznavnosti socialne ekonomije, niso nujno sistematični, pa za vključenost v formalne in neformalne oblike izobraževanja to ne velja. Babič in Dabič Perica (2018) ugotavljata, da se tematika socialnega podjetništva in tudi socialne ekonomije pojavlja na vseh treh ravneh formalnega izobraževanja. Pri tem se omenjena tema na osnovnošolski in srednješolski ravni pojavlja posredno v sklopu širših tem npr. podjetništva, na visokošolski ravni pa sta avtorici prepoznali nekaj predmetov, ki so vsaj deloma posvečeni preučevanju socialne ekonomije na fakultetah (tj. Fakulteti za družbene vede UL, Fakulteti za socialno delo UL, Gea College-u, DOBA Fakulteti za uporabne poslovne in družbene študije Maribor ter Fakulteti za uporabne poslovne in družbene študije Maribor), medtem ko Ekonomska fakulteta v Ljubljani tej tematiki posveča samostojen predmet v sklopu podiplomskega študija.

Univerza v Ljubljani je v sklopu svojih aktivnosti za razvoj in podporo socialnega podjetništva oblikovala tudi Središče za socialno podjetništvo - SSP UL, ki ga je ustanovilo šest članic Univerze v Ljubljani²⁹ z namenom naslavljanja interdisciplinarnih izzivov na področju socialnega podjetništva.

²⁷ <https://kupujemodgovorno.si/>

²⁸ https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/drugo/posvet_zivali/Prispevek_-_Zadrzna_zveza_Slovenije__z_o_o_.pdf

²⁹ Biotehnična fakulteta, Ekonomska fakulteta, Fakulteta za družbene vede, Fakulteta za socialno delo, Fakulteta za upravo in Pedagoška fakulteta

Izrednega pomena za razvoj sektorja pa imajo tudi neformalne oblike izobraževanja, ki jih po ugotovitvah Babič in Dabič Perica (2018) izvajajo predvsem nevladne organizacije, in sicer predvsem nevladne organizacije, ki so registrirana socialna podjetja ali so aktivne na področju socialne ekonomije. Poleg omenjenih organizacij del podpornega okolja tvorijo tudi regionalne razvojne agencije. Pri tem ni nezamisljivo dejstvo, da večino neformalnih izobraževanj posredno ali neposredno financira država na nacionalni ali lokalni ravni oziroma so sofinancirana iz evropskih strukturnih skladov.

Skladno z analizo stanja na področju prepoznavnosti in promocije socialne ekonomije in socialnega podjetništva ter Priporočila Sveta EU se zato aktivnosti skladno s strateškimi in operativnimi cilji usmerijo v:

- **Promocijo pomena in ozaveščanje o pozitivnih učinkih socialne ekonomije in socialnih podjetij na lokalni, regionalni in nacionalni ravni s poudarkom na predstavitvi dobrih praks,**
- **Okrepljeno projektno-razvojno sodelovanje med različni pravnoorganizacijskimi oblikami organizacij socialne ekonomije, občinami, podjetji, javnimi institucijami,**
- **Vključenost socialne ekonomije in socialno podjetniških vsebin v oblike formalnega in neformalnega izobraževanja.**

Te cilje je mogoče doseči s krepitvijo obstoječega podpornega okolja in razvoja krovne zagovorniške organizacije na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva, ki bo lahko sistematično vodila in koordinirala komunikacijske akcije, ter s spodbujanjem univerz oziroma fakultet oziroma drugih izobraževalnih institucij k vključevanju tematike socialne ekonomije v izobraževalni proces in oblikovanje družbeno inovativnih rešitev. Pri podpori aktivnosti je potrebno slediti načelu trajnosti, sistematičnosti ter periodičnosti informativnih dogodkov z namenom ciljnega komuniciranja o socialni ekonomiji in socialnemu podjetništvu.

5.4. Povečanje možnosti za razvoj, delovanje in krepitev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij

Pri pripravi (nacionalnih) strategij razvoja socialne ekonomije Priporočilo Sveta EU (2023) usmerja veliko pozornost v oblikovanje ukrepov za izboljšanje dostopa do javnega in zasebnega financiranja, javnega naročanja, državnih pomoči in ugodnejše obdavčitve. Pri tem EK med ukrepi za lažji dostop do javnega in zasebnega financiranja priporoča oblikovanje ugodnega okolja za financiranje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, med drugim tudi z zagotavljanjem dostopa do financiranja v ustreznih fazah razvoja in prilagojenemu financiranju glede na specifične organizacij socialne ekonomije. EK velik poudarek namenja tudi zasebnemu financiranju, tudi s spodbujanjem družbeno odgovornih vlagateljev ter smiselno uporabo povratnih in nepovratnih evropskih sredstev.

Poleg tega EK kot enega pomembnejših mehanizmov za dostop do trgov prepozna sistem javnega naročanja, predvsem želi naročnike spodbuditi k strateškemu nakupovanju blaga in storitev z družbenim učinkom oziroma podpore razvoju družbenih inovacij. Meni, da je to moč doseči z oblikovanjem smernic ali priporočil ter izobraževanjem naročnikov in ponudnikov ter izkoriščanjem obstoječih možnosti, kot so npr. pridržana javna naročila in odmik od logike najnižjih cen z uporabo socialnih meril za oddajo javnega naročila. Prav tako EK na področju državnih pomoči priporoča, da države članice v celoti izkoristijo možnosti v skladu s pravili o državni pomoči za podporo socialni ekonomiji. Na področju obdavčitve EK državam članicam priporoča, da zagotovijo, da davčni sistemi ne ovirajo razvoja socialne ekonomije, in ocenijo, ali davčni sistemi v zadostni meri spodbujajo njegov razvoj, hkrati pa poskrbijo, da organizacije socialne ekonomije sistema ne izkoriščajo za davčne utaje, izogibanje davkom, agresivno davčno načrtovanje ali pranje denarja.

5.4.1. Financiranje

Finančne vire ločimo na javne in zasebne. V Sloveniji se po ugotovitvah OECD (2022) večina socialnih podjetij poslužuje javnih virov financiranja. Javni viri financiranja so na voljo na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Javni viri, ki so na voljo socialnim podjetjem, se delijo na nacionalne vire in vire Evropske kohezijske politike. Poleg tega javne vire delimo na nepovratna in povratna sredstva. Zasebni viri na področju socialne ekonomije so v Sloveniji omejeni.

Poglobljen pregled politik OECD (2022) pri tem ugotavlja, da je bilo v času od sprejetja ZSocP oziroma že v času gospodarske krize 2009 socialnim podjetjem na voljo več različnih finančnih spodbud. Ne glede na to izpostavlja, da je bilo na voljo zelo malo javnih ali zasebnih virov, posebej namenjenih izboljšanju dostopnosti različnih finančnih instrumentov za socialna podjetja. V kombinaciji z omejenim zanimanjem komercialnih bank za socialna podjetja in pomanjkanja uveljavljenih socialnih vlagateljev ali vlagateljev, ki poudarjajo (družbeni) učinek, so tako socialna podjetja po mnenju OECD težko finančno vzdržna in so posledično relativno odvisna od financiranja z nepovratnimi sredstvi. Poleg tega se po ugotovitvah OECD socialna podjetja večinoma odločajo za kandidiranje za nepovratna sredstva, ki omogočajo 100 % povračilo sredstev, kar vodi v močno odvisnost od javnih virov.

Ne glede na to OECD (2022) ugotavlja, da ima Slovenija močan podjetniški ekosistem, ki vključuje različne mehanizme financiranja za zagonska podjetja in MSP, kar so tudi organizacije socialne ekonomije. Vendar je ta ponudba za organizacije socialne ekonomije in socialna podjetja omejena. Omejena ponudba tovrstnih mehanizmov je po mnenju OECD posledica usmerjenosti v podporo določenih pravnoorganizacijskih oblik, ki ne zajemajo vseh oblik, ki jih prevzemajo socialna podjetja oziroma organizacije socialne ekonomije, npr. društva, zavodi, ustanove. Ne glede na to lahko organizacije socialne ekonomije oziroma socialna podjetja kandidirajo za sredstva na vseh javnih razpisih in javnih povabilih na katerih izpolnjujejo pogoje, kar pomeni, da lahko za sredstva kandidirajo tudi v sklopu ukrepov več različnih ministrstev oziroma izvajalskih organov hkrati.

Prav tako lahko organizacije socialne ekonomije oziroma socialna podjetja v primeru izpolnjevanja pogojev kandidirajo tudi za povratna sredstva. Tako npr. Slovenski podjetniški sklad redno razpisuje mikrokreditne oziroma kreditne sheme, ki omogočajo hitro ter ugodno financiranje manjših investicij ter obratnih sredstev za tekoče oziroma likvidno poslovanje MSP, med njimi tudi registriranih socialnih podjetij. Ti lahko tako mikrokredite manjših vrednosti od 5.000 do 25.000 EUR ali v določenih primerih kredite do 100.000 EUR najamejo pod ugodnimi pogoji in brez stroškov odobritve ter vodenja.

Financiranje socialne ekonomije je vključeno tudi v programske dokumente, ki se nanašajo na ukrepe Evropske kohezijske politike v vsakokratnem sedemletnem programskem obdobju, in sicer v sklopu spodbujanja podjetništva in dostopa do zaposlitev. V sklopu omenjenih ukrepov pristojno ministrstvo izvaja javne razpise, ki so namenjeni vsem socialnim podjetjem, ne glede na njihovo glavno dejavnost oziroma organizacijsko obliko ter organizacijam socialne ekonomije, kjer pravila izvajanja Evropske kohezijske politike to omogočajo. Z namenom oblikovanja trajnega in stabilnega vira financiranja je pristojno ministrstvo v sodelovanju z Javno agencijo za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije v sklopu Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa CRP 2023 podprlo raziskovalni projekt za oceno smiselnosti vzpostavitve finančnega mehanizma za dostop do finančnih virov ter aplikativni predlog za oblikovanje finančnega mehanizma za spodbujanje razvoja zadružništva in socialne ekonomije v Sloveniji. Zaključki programa bodo pripomogli k morebitnemu oblikovanju stabilnega instrumenta za financiranje socialne ekonomije ter sledili cilju strategije k zagotavljanju trajnostnega³⁰ financiranja organizacij socialne ekonomije.

ZSocP prav tako omogoča, da občine same izvajajo posebne razpise za podporo razvoja socialnega podjetništva v svojem (lokalnem) okolju. Posebni razpisi občin za podporo razvoju socialnega podjetništva po ugotovitvah Babič in Dabič Perica (2018) sicer niso pogosti, so pa zaznani. Občine se sicer večinoma odločajo za oblike posredne finančne podpore, in sicer

³⁰ Pojem trajnostno se v tem kontekstu razume, kot kontinuirano financiranje, ki organizacijam socialne ekonomije omogoča načrtovanje pri pridobivanju javnih sredstev.

omogočajo socialnim podjetjem najem poslovnih prostorov z brezplačno uporabo na osnovi Zakona o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti³¹, ki omogoča oddajo v brezplačno uporabo poslovnih prostorov tudi socialnim podjetjem za obdobje do treh let.

Spodbujanje zaposlovanja v socialnih podjetjih opredeljuje ZSocP v 32. členu, ki določa, da ukrepi spodbujanja zaposlovanja zajemajo izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: APZ), katerih ciljna skupina so socialna podjetja oziroma so ciljna skupina tiste osebe, ki ustanavljajo socialno podjetje ali se bodo zaposlile v socialnem podjetju in izhajajo iz najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela. Babič in Dabič Perica (2018) prepoznavata te ukrepe kot pomemben vir financiranja za socialna podjetja oziroma socialno ekonomijo, saj so namenjeni povečanju zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela in povečanju konkurenčnosti ter prožnosti delodajalcev. Socialna podjetja lahko tako kandidirajo za sredstva pri tistih ukrepih APZ, kjer ustrezajo pogojem. Po njunem mnenju so ti ukrepi koristni predvsem v primerih novega zaposlovanja ranljivih skupin, ki jih socialna podjetja lahko vključujejo v svoje aktivnosti. Ukrepe APZ primarno izvaja Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti skladno s področno zakonodajo. Tako ukrepi APZ med potencialne prejemnike vključuje tudi organizacije socialne ekonomije.

Za spodbujanje zaposlovanja enega od segmentov ranljivih ciljnih skupin, t.j. invalidov, delodajalcem omogoča finančne spodbude tudi Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov³², ki vsebuje tudi pravico do storitev zaposlitvene rehabilitacije s ciljem, da se invalid usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero. Za spodbujanje zaposlovanja invalidov in ohranjanje delovnih mest za invalide omenjeni zakon omogoča negativne in pozitivne spodbude, kot so plačilo za nedoseganje kvote zaposlenih invalidov, nagrada za preseganje kvote, oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zaposlenih invalidov, subvencije plač invalidom, plačilo stroškov prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo ter plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju.

Tudi ZSocP predvideva posebne spodbude za zaposlovanje invalidov. 36. člen določa, da za socialno podjetje, ki zaposluje invalide, veljajo enake finančne spodbude, kot za delodajalce, ki zaposlujejo invalide nad predpisano kvoto. Skladno z Zakonom o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (v nadaljevanju: ZZRZI) imajo vsi delodajalci, ki zaposlujejo invalide nad predpisano kvoto možnost uveljavitve vzpodbud iz naslova zaposlovanja invalidov v obliki oproščenih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje - PIZ (74. člen ZZRZI) in nagrade za preseganje kvote (75. člen ZZRZI), ne glede na navedbo 32. člena ZSocP.³³ Ukrepe na tem področju izvaja Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

5.4.2. Obdavčitev

Eno od področij ukrepanja na področju financiranja socialne ekonomije, ki ga prepozna OECD kot ključno, je tudi z drugimi podpornimi sistemi usklajen davčni sistem oziroma skladen okvir davčnih olajšav in ugodnosti, povezanimi z različnimi pravnimi oblikami in statusi. Tudi EK še posebej izpostavlja pomen politike obdavčitev za razvoj socialne ekonomije. Ugotavlja namreč, da je le malo držav za socialna podjetja razvilo poseben in dosleden okvir obdavčitve. Slovenska zakonodaja ne omogoča davčnih spodbud na podlagi statusa socialnega podjetja, ne glede na to pa omogoča številne ugodnosti in olajšave, ki jih lahko koristijo.

³¹ Uradni list RS, št. 11/18, 79/18 in 78/23 – ZORR: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7148>

³² Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3841>

³³ <https://www.srips-rs.si/zaposlovanje-invalidov>, V letu 2024 omenjene vzpodbude iz naslova zaposlovanja invalidov uveljavlja 28 registriranih socialnih podjetij, od tega je 5 delodajalcev s statusom zaposlitvenega centra in 1 s statusom invalidskega podjetja.

Tako Zakon o davku na dodano vrednost (v nadaljevanju: ZDDV-1)³⁴ predvideva splošno oprostitvev obračunavanja DDV v okviru posebne ureditve za male davčne zavezanca, po kateri je oproščen obračunavanja DDV vsak davčni zavezanec, ki ima sedež, ali če nima sedeža, stalno ali običajno prebivališče v Sloveniji, če v predhodnem koledarskem letu ni presegel zneska 60.000 evrov letnega prometa na ozemlju Slovenije in tega zneska prometa ne presega v tekočem koledarskem letu. Navedeni zakon prav tako omogoča uporabo nižje stopnje DDV (ne pa tudi ničelne stopnje DDV) pri storitvah popravil (rabljenih) izdelkov, in sicer pri storitvah manjših popravil koles ter manjših popravilčevljev in usnjenih izdelkov, oblačil in gospodinjskega perila (vključno s krpanjem in predelavo).

Področje davkov oziroma obdavčenje dohodkov pravnih oseb na sistemski ravni ureja Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju: ZDDPO-2)³⁵. Po navedenem zakonu so torej zavezanca za davek od dohodkov tudi vsa socialna podjetja. ZDDPO-2 ne določa posebne ureditve oziroma ne vsebuje posebnih določb za socialna podjetja. Davčna obravnava po ZDDPO-2 praviloma sledi pravnoorganizacijski obliki zavezanca. Tako so gospodarske družbe in zadruge obdavčene za vse svoje dohodke, medtem ko ti. nepridobitne organizacije – kot so društva, zavodi, ustanove, ki so v skladu s posebnim zakonom ustanovljeni za opravljanje nepridobitne dejavnosti, niso obdavčeni od dohodkov iz opravljanja nepridobitne dejavnosti. Ne glede na to oprostitvev pa so tudi ti zavezanca dolžni plačati davek od pridobitne dejavnosti. Pridobitno in nepridobitno dejavnost opredeljuje poseben pravilnik. Glede na navedeno in upošteva, da je socialno podjetje lahko društvo, zavod, ustanova, gospodarska družba, zadruga itd., se po ZDDPO-2 obravnava po določbah, ki veljajo za konkretno pravnoorganizacijsko obliko. Pri tem je potrebno dodati, da primerjalno države članice EU davčno obravnavajo tovrstne subjekte ali glede na pridobitnost ali nepridobitnost dejavnosti ali glede na pravno obliko. Kljub temu lahko vsa socialna podjetja uveljavljajo vse ugodnosti in olajšave, ki jih določa ZDDPO-2, to so npr. olajšava za zaposlovanje, olajšava za zaposlovanje invalidov, olajšava za investiranje v opremo, olajšava za vlaganja v raziskave in razvoj, olajšava za vlaganja v digitalni in zeleni prehod, olajšava za donacije ter ukrep prenašanja davčne izgube naprej (omejeno na 5 let od 1.1.2025 dalje).

5.4.3. Javno naročanje

Na področju javnega naročanja je sicer v veljavnem Zakonu o javnem naročanju³⁶ (v nadaljnjem besedilu: ZJN-3) v podporo socialni ekonomiji na voljo nekaj institutov, zlasti t.i. pridržana javna naročila (31. člen ZJN-3), pridržana javna naročila za nekatere storitve (99. člen ZJN-3) ter višji prag za oddajanje javnih naročil za socialne in druge posebne storitve (97. in 98. člen ZJN-3).

Družbeno odgovorno javno naročanje v Sloveniji sicer predstavlja 14,22 % vseh javnih naročil in 26,96 % v vrednosti vseh naročil v letu 2023. Javni zavodi so oddali največ tovrstnih naročil, in sicer 995 v vrednosti 170.184.982 evrov. Po vrednosti so največ naročil oddali organi Republike Slovenije, in sicer 198 naročil v vrednosti 689.679.874 evrov.³⁷ Pri tem pristojno ministrstvo za javna naročila ugotavlja, da naročniki in socialna podjetja niso podrobno seznanjeni z instituti, ki jih javnonaročniška zakonodaja omogoča za podporo socialni ekonomiji. Z namenom boljše informiranosti je bil razvit tudi izobraževalni program t.j. Akademija javnega naročanja³⁸, ki združuje različne oblike učenja s ciljem razumevanja in pridobivanja znanja na primerih postopkov javnih naročil iz prakse.

³⁴ Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14, 90/15, 77/18, 59/19, 72/19, 196/21 – ZDOsk, 3/22, 29/22 – ZUOPDCE, 40/23 – ZDavPR-B, 122/23 in 104/24: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4701>

³⁵ Uradni list RS, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16, 69/17, 79/18, 66/19, 172/21, 105/22 – ZZNŠPP in 12/24: Uradni list RS, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16, 69/17, 79/18, 66/19, 172/21, 105/22 – ZZNŠPP, 12/24 in 100/24: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4687>

³⁶ Uradni list RS, št. 91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22 – odl. US in 100/22, 28/23 in 88/23 – ZOPNN-F: ZJN-3: ZNUZSZS: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7086>

³⁷ Podatki temeljijo na letni analizi, ki jo vsako leto pripravlja Ministrstvo za javno upravo: Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2023, dostopno na povezavi: <https://ejn.gov.si/direktorat/porocila-in-analize.html>, 2024.

³⁸ <https://ejn.gov.si/direktorat/profesionalizacija/kompetencni/akademijajn.html>

Skladno z analizo stanja na področju povečanja možnosti za razvoj, delovanje in krepitev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij se zato aktivnosti skladno s strateškimi in operativnimi cilji usmerijo v:

- **Medsektorsko povezanost ter vključenost socialne ekonomije in socialno podjetniških vsebin v ukrepe in politike na vseh nivojih odločanja,**
- **Zagotovitev trajnostnega financiranja,**
- **Povezane organizacije socialne ekonomije in socialna podjetja za skupen nastop na trgu na področju javnega naročanja,**
- **Opolnomočene družbeno odgovorne vlagatelje, ki prepoznajo pomen družbenih učinkov socialne ekonomije.**

Te cilje je mogoče doseči z usklajenim delovanjem Sveta za socialno ekonomijo, v katerem so med drugimi zastopani člani pristojnih ministrstev ter tudi predstavniki reprezentativnih organizacij lokalnih skupnosti. Poleg tega jih je mogoče doseči tudi z zasledovanem ugotovitev Ciljnega raziskovalnega programa za oceno smiselnosti vzpostavitve finančnega mehanizma za dostop do finančnih virov za spodbujanje razvoja združništva in socialne ekonomije v Sloveniji ter priporočilom Sveta EU na tem področju.

Omenjene cilje bo mogoče doseči le v kombinaciji s cilji iz sklopa promocije socialne ekonomije in socialnega podjetništva, ki bodo omogočili zadostno informiranost o pomenu organizacij socialne ekonomije. Posledično lahko te aktivnosti spodbudijo tako zasebne vlagatelje, naročnike javnih naročil kot tudi same organizacije socialne ekonomije k aktivnostim, ki bodo prispevale k doseganju postavljenih ciljev za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij ter bodo pozitivno vzpodbujali tudi razvoj družbeno odgovornega javnega naročanja.

5.5. Oblikovanje podpornega okolja za razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva

Babič in Dabič Perica (2018) delita podporno okolje za socialno ekonomijo v Sloveniji na dva sklopa, in sicer na organizacije podpornega okolja in podporno okolje oziroma ekosistem, ki ga za socialno ekonomijo oblikuje država. Prvo skupino tvorijo predvsem subjekti zasebnega prava (npr. nevladne organizacije ali druge organizacije socialne ekonomije), v manjši meri pa po ugotovitvah avtoric to vlogo prevzemajo tudi subjekti javnega prava ali subjekti zasebnega prava, ki ne delujejo po načelih socialne ekonomije. Drugo skupino oziroma ekosistem avtorici opredeljujeta kot politično okolje, ki vodi strateško načrtovanje razvoja sektorja, t.j. normativno okolje, ki zakonsko ureja področje, ter mehanizme, namenjene podpori in razvoju organizacij socialne ekonomije.

Ne glede na zaznano povečevanje števila podpornih organizacij Babič in Dabič Perica (2018) ugotavljata, da podporno okolje ni zadovoljivo razvito. Izpostavljata predvsem pomankanje celovite podpore organizacijam socialne ekonomije. Kot razlog navajata odvisnost organizacij socialne ekonomije od projektnega financiranja, nepovezanost podpornega okolja ter odsotnost strokovnih standardov. Tudi OECD (2022) v poglobljenem pregledu politik ugotavlja, da podporno okolje ni povezano in ne tvori ustrezne podporne mreže za izboljšanje ekosistema. Izboljšanje ekosistema socialne ekonomije in razvoj reprezentativnih akterjev na tem področju bi po njihovem mnenju vodil tudi k oblikovanju konstruktivnega dialoga med različnimi organizacijami socialne ekonomije in širše, hkrati pa bi olajšalo posvetovanje z javnimi organi.

Na podlagi analize med organizacijami socialne ekonomije Babič in Dabič Perica (2018) prepoznavata predvsem potrebno po strokovni pomoči pri pripravi poslovnih modelov ter premisleku o načrtovanju o tržnih ali/in netržnih aktivnostih. Zato so vsem socialnim podjetjem ne glede na pravnoorganizacijsko obliko oziroma organizacijam socialne ekonomije v celoti na voljo tudi storitve, ki jih izvajajo točke SPOT Svetovanje, ki v okviru javnega razpisa za zagotavljanje celovitih storitev za potencialne podjetnike in podjetja preko podpornih institucij zagotavljajo celovit sistem podpornih in brezplačnih storitev na področju informiranja, usposabljanja in

svetovanja podjetjem in potencialnim podjetjem, ki ga izvaja Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje investicij, podjetništva in internacionalizacije.

Podpore različnim organizacijam socialne ekonomije nudijo tudi podpirne institucije, ki so specializirane za podporo posameznim pravnoorganizacijskim oblikam oziroma oblikam dejavnosti. Nekatere med njimi so zastopane tudi v svetu za socialno ekonomijo oziroma delovni skupini sveta, npr. Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS), Zavod invalidskih podjetij Slovenije, Ljubljana (ZIPS), Zadružna zveza Slovenije (ZZS), Združenje zaposlitvenih centrov, Center alternativne in avtonomne produkcije (CAAP), Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), ipd. Poleg tega se so se na terenu oblikovali tudi prostori sodela in inkubatorji, ki so že usmerjeni v podporo podjetij oziroma organizacij, ki pri svojem delovanju ustvarjajo družbene učinke in/ali so usmerjene v razvoj družbenih inovacij, kot so npr. Impact hub Ljubljana, Aurora Coworking, Kovačnica – podjetniški inkubator Kranj, SocioLab Podravje, Središče Rotunda Koper, Zavod Knof so. p. ter drugi.

Podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva opredeljuje tudi ZSocP. Skladno z ugotovitvami Analize stanja na področju socialne ekonomije opredeljuje strateško načrtovanje razvoja sektorja, normativno okolje ter mehanizme, namenjene podpori in razvoju organizacij socialne ekonomije z opredelitvijo strateških dokumentov, tj. strategije razvoja in programa ukrepov za izvajanje strategije. Pri tem ZSocP omogoča, da ukrepe, opredeljene v omenjenih dokumentih, izvajajo poleg ministrstev in vladnih služb tudi javni skladi, javni zavodi ali druge pravne osebe javnega prava, ki jih določi vlada s strategijo oziroma lahko ti izvajanje oddajo drugim izvajalskim organizacijam, izbranim na javnem razpisu. Poleg tega ZSocP določa, da lahko občine, skladno z določbami ZSocP in zakona, ki ureja spodbujanje skladnega regionalnega razvoja, načrtujejo, financirajo in izvajajo politike razvoja socialnega podjetništva na območju občine oziroma na ravni razvojne regije. Tako ministrstva in pristojni izvajalski organi ministrstev, ki že izvajajo ukrepe za razvoj socialne ekonomije navedeni v pričujoči strategiji lahko izvajajo opisane ukrepe samostojno ali pa jih oddajo v izvajanje organizacijam, ki jih izberejo na javnem razpisu ne glede na to ali so pravnoorganizacijsko oblikovane kot javne organizacije ali organizacije zasebnega prava.

Skladno z analizo stanja na področju razvoja podpornega okolja za socialno ekonomijo in socialno podjetništvo se zato aktivnosti skladno s strateškimi in operativnimi cilji usmerijo v:

- **Vzpostavljen konstruktivni dialog med javnim sektorjem, socialnimi podjetji in civilno družno ter oblikovanje reprezentativnih organizacij socialne ekonomije,**
- **Razvoj socialno podjetniških inkubatorjev za organizacije socialne ekonomije,**
- **Oblikovane in uveljavljene standarde oziroma kompetence in veščine za izvajanje storitev, svetovanja, mentorstva, usposabljanja, izobraževanja ipd. na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva.**

Te cilje je mogoče doseči s podporo oblikovanju enote zagovorniške organizacije na področju socialnega podjetništva, ki jo bodo tudi socialni podjetniki prepoznavali kot relevantno in bo tako lahko tvorno zastopala njihove interese ter vodila dialog s predstavniki iz javnega in zasebnega sektorja, hkrati pa bo lahko sodelovala z vsemi relevantnimi obstoječimi zagovorniškimi organizacijami socialne ekonomije. Oblikovanje socialno podjetniških inkubatorjev predvideva že sam ZSocP, zato je potrebno s ciljem oblikovanja ustrezne podpirne mreže okrepiti obstoječe organizacije, ki podpirajo razvoj organizacijskih in poslovnih modelov socialne ekonomije in spodbuditi nastajanje novih ob upoštevanju specifik socialne ekonomije predvsem z namenom povečanja razvoja družbenih inovacij in obsega družbenih učinkov socialne ekonomije. Sistematična in stabilna podpora bo tako vodila tudi k oblikovanju in standardizaciji strokovnih standardov, ki so lahko v prihodnosti tudi normirani in bodo na tak način zagotavljali celovito podporo razvoju socialne ekonomije. Pri oblikovanju teh pa lahko bistveno prispevajo izkušnje in raziskave izobraževalnih institucij in raziskovalnih organizacij.

5.6. Profesionalizacija organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetji

Priporočilo Sveta EU (2023) države članice napotuje, da pri pripravi (nacionalnih) strategij razvoja socialne ekonomije vključijo podporo sistematičnemu merjenju in upravljanju družbenih učinkov, predvsem z vzpostavitvijo praks in metodologij za merjenje in upravljanje družbenih učinkov v nacionalne okvire politike in programe. Hkrati pa spodbuja samo merjenje tudi pri organizacijah socialne ekonomije. Pri tem EK priporoča, da so metodologije preproste in praktične ter so usmerjene v izboljšanje rezultatov dejavnosti organizacij socialne ekonomije, s čimer bodo te ne samo potrdile ustvarjanje družbenih učinkov, marveč tudi pridobile dostop do financiranja, usmerjenega k učinkom. Poleg tega EK priporoča, da z namenom razvoja spodbuja raziskave in zbiranje statističnih ter kvantitativnih in kvalitativnih podatkov na področju socialne ekonomije.

5.6.1. Dostop in zbiranje podatkov

Babič in Dabič Perica (2018) opozarjata, da je zbiranje podatkov o organizacijah socialne ekonomije zaradi odsotnosti sistematičnega statističnega spremljanja oteženo ter da so analize in študije osnovane na ocenah posameznega avtorja, saj pojem socialna ekonomija ni vključen v statistično in analitično spremljanje v Sloveniji. Tako ugotavljata, da Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju: SURS) ali Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju: AJ PES) sistematično ne spremljata in objavljata uradnih podatkov »... o tem, kateri so ti subjekti, koliko je točno teh subjektov, koliko je zaposlenih v teh subjektih, kolikšen je letni promet ali prispevek k BDP skozi subjekte socialne ekonomije.«

Za različne organizacije, kot so npr. socialna podjetja, nevladne organizacije oziroma društva, zavode in ustanove, invalidska podjetja in zaposlitvene centre, zagotavljajo podatke posamezna resorna ministrstva in podporne organizacije. Pri tem Babič in Dabič Perica (2018) opozarjata, da zbiranje teh podatkov ni metodološko usklajeno. Poleg tega opozarjata, da se med evidencami razlikujejo osnovne definicije pojmov ter da se v primeru, ko podatke zbirajo tako pristojna ministrstva kot civilna združenja, ti medsebojno razlikujejo.

Tabela 6: Trenutno dostopne evidence organizacij socialne ekonomije

PRAVNOORGANIZACIJSK A OBLIKA, STATUS, DODATNA OBLIKA ORGANIZACIJE SOC. EKONOMIJE	EVIDENCA
Zadruga, Evropska zadruga	Za zadruge ni dostopne javne evidence.
NVO: Društvo, zavod, ustanova / fundacija	Evidenca NVO sektor, dejstva in številke: https://www.cnvos.si/nvo-sektor-dejstva-stevilke/stevilo-nvo/ https://podatki.gov.si/dataset/centralni-register-drustev https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-ustanov
Nevladna organizacija v javnem interesu	Evidenca nevladnih organizacij v javnem interesu: https://www.ajpes.si/Registri/Drugi_registri/Evidenca_nevladnih_organizacij/Splosno
Socialno podjetje	Evidenca socialnih podjetij: https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij
Invalidsko podjetje	Register invalidskih podjetij: https://podatki.gov.si/dataset/register-invalidskih-podjetij
Zaposlitveni center	Razvid zaposlitvenih centrov: https://podatki.gov.si/dataset/razvid-zaposlitvenih-centrov

Omenjeno stanje ni specifično le za Slovenijo, saj je zaradi odsotnosti enoznačnih opredelitev organizacij socialne ekonomije tudi na ravni EU statistično spremljane oteženo. Zato Priporočilo Sveta EU (2023) usmerja države članice k sistematičnemu in usklajenemu spremljanju podatkov predvsem z razširitvijo nacionalnih računovodskih sistemov za zbiranje dodatnih in primerljivih podatkov (satelitski računi) ter anket v gospodinjstvu za zbiranje informacij o udeležbi v socialni ekonomiji, spodbujanjem sodelovanja med javnimi organi, raziskovalnimi organizacijami in socialno ekonomijo pri razvoju statističnih podatkov, ob hkratnem razširjanju nabora virov

informacij, kot so registri, upravni podatki, ankete in popisi, ter podporo akademskih in neodvisnih raziskav o temah s področja socialne ekonomije.

Skladno s tem EK pripravlja analize in raziskave, ki bodo služile državam članicam za pripravo celovitejšega spremljanja organizacij socialne ekonomije in njenih vplivov. S tem namenom je že financirala izvedbo analize, ki jo je opravil SURS v letu 2019 z naslovom Gospodarsko upravljanje ter gospodarska in socialna uspešnost – Izvajanje satelitskih računov socialne ekonomije (Economic governance and economic and social performance – Implementation of social economy satellite accounts), ki lahko služi kot izhodišče za razvoj celostnega okvira statističnega spremljanja socialne ekonomije v Sloveniji v sklopu aktivnosti SURS. Slovenija bo tako sledila tem usmeritvam in usmeritvam EK v sklopu razvoja socialne ekonomije raziskala možnosti za sistematično spremljanje, predvsem pa za izboljšanje obstoječih podatkovnih baz z ustreznim informiranjem o temeljnih konceptih in definicijah skrbnikov teh baz.

5.6.2. Družbeni učinki

Socialna ekonomija in tudi socialna podjetja so pri svojem delovanju usmerjena v ustvarjanje družbenih učinkov. Ne glede na to, da je doseganje teh en ključnih ciljev organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij, je potrebno poudariti, da družbene učinke lahko z odgovornimi, v človeka oziroma splošno dobrobit usmerjenimi trajnostnimi poslovnimi modeli, ustvarjajo tudi podjetja, ki niso opredeljena kot organizacije socialne ekonomije in za katere se splošno uporablja izraz ustvarjanje družbene vrednosti.

Družbene učinke razumemo kot celosten proces, tj. pozitivne in negativne spremembe, ki jih s svojim dejavnostmi ustvarjajo posamezne organizacije ali podjetja in vplivajo na človeško dobrobit ali naravno okolje. Družbeni učinki tako v sklopu socialne ekonomije predstavljajo celostno oceno vplivov, ki nastanejo kot posledica dejavnosti teh organizacij. Pri tem je pomembno tudi merjenje družbenih učinkov, ki je tako proces kot tudi strateško orodje za organizacije, ki ga izvajajo, saj omogoča razmislek o ustreznosti njihovih aktivnosti za doseganje zastavljenih ciljev, in sicer razmislek o učinkoviti rabi virov oziroma sredstev (tj. katere aktivnosti ustvarijo pozitivne učinke in katere ne ter kako slednje ustrezno prilagoditi), možnosti razvoja novih, inovativnih rešitev (za doseganje specifičnih ciljev organizacije ali skupnosti) in ustrezno vključevanje članov, deležnikov, kupcev, uporabnikov ipd. v aktivnosti in delovanje organizacije (za oblikovanje konkurenčne in ustrezno prilagojene ponudbe). Pri tem ni nezanemarljiv razmislek o ustvarjenih družbenih učinkih za odločevalce, potencialne vlagatelje in druge zainteresirane javnosti, saj lahko ta spodbudi širšo podporo posamezni organizaciji ali na splošno socialni ekonomiji.

Skladno s tem je v Sloveniji predvideno spremljanje in poročanje o družbenih učinkih socialnih podjetij. ZSocP namreč predvideva uveljavitev uredbe, ki bo podrobneje opredelila standarde, merila in kazalnike za spremljanje družbenih učinkov ter socialnim podjetjem nalaga, da o teh, po uveljavitvi uredbe, tudi poročajo. Namen merjenja in spremljanja družbenih učinkov je tako dokazovanja njihove vloge na trgu in širše v družbi, hkrati pa lahko podatki pripravljavcem ukrepov omogočajo pripravo ustreznih mehanizmov za razvoj in podporo socialnih podjetij. ZSocP se pri obvezah merjenja in spremljanja omeji na socialna podjetja in te obveze ne predvideva za vse organizacije socialne ekonomije.

Z namenom priprave uredbe in vzpostavitve celovitega merjenja in spremljanja družbenih učinkov socialnih podjetij je bil oblikovan predlog modela za merjenje družbenih učinkov³⁹, tj. orodje za prepoznavanje družbenih učinkov, ki jih socialna podjetja ustvarjajo kot rezultat svojih dejavnosti ter osnova za pripravo omenjene uredbe. Omenjeni model socialna podjetja hkrati usmerja in vodi skozi proces merjenja družbenih učinkov ter jim omogoča tudi pripravo poročila o ustvarjenih družbenih učinkih. Predlog modela je bil oblikovan v letu 2022 v okviru Ciljnega raziskovalnega programa z naslovom Izdelava aplikativnega modela za merjenje družbenih učinkov socialnih podjetij ter predstavljen relevantnim deležnikom.

Raziskovalci so v sklopu celostnega raziskovalnega projekta (2022) merjenje družbenega učinka opredelili kot merjenje ustvarjene družbene vrednosti in družbenega učinka, ki je posledica

³⁹ <https://www.gov.si/novice/2022-10-24-merjenje-druzbenih-ucinkov-socialnih-podjetij/>

izvajanja aktivnosti, tako profitnih kot neprofitnih organizacij. V sklopu ankete, ki so jo opravili za potrebe raziskave, so ugotovili tudi, da anketirana socialna podjetja izkazujejo močno potrebo po pomoči pri merjenju družbenih učinkov. Kar 80,3 % jih je namreč izrazilo to potrebo tako pri sami uporabi modela za merjenje kot tudi pri izbiri ustreznih kazalnikov za merjenje, pripravi poročila o družbenih učinkih in strateškem upravljanju svoje organizacije na področju ustvarjanja družbenih učinkov ter razumevanju in identifikaciji vrst družbenih učinkov, ki jih ustvarja njihova organizacija.

Tudi OECD (2022) je zaznal močno potrebo po opolnomočenju socialnih podjetij za merjenje in spremljanje družbenih učinkov ter predlagal razširitev tovrstnih praks na vse organizacije socialne ekonomije, saj lahko na tak način predstavijo svoje dosežke in pozitivne vplive. Pri tem navaja, da imajo pri spodbujanju tovrstnih aktivnosti pomembno vlogo tudi podpirne organizacije. Kot primer dobre prakse navaja podeljevanje nagrad oziroma tekmovanje, ki ga prireja nevladna organizacija SLOAM, ki se ukvarja s programi mentorstva in drugimi dejavnostmi za spodbujanje socialnih inovacij med mladimi, in sicer program Social Impact Award (nagrada SIA)⁴⁰.

Obe navedeni raziskavi sicer zaznavata relativno omejeno kulturo merjenja družbenih učinkov med socialnimi podjetji in organizacijami socialne ekonomije v Sloveniji. Ta aktivnost je predvsem projektno usmerjena in ne odraža dolgoročnih vplivov tovrstnih organizacij. Ne glede na to, da so za merjenje družbenih učinkov že dostopna tudi druga orodja, OECD (2022) izpostavlja predvsem družbeno in ekonomska donosnost naložbe z metodologijo zunanjih inovacij (SEROI+)⁴¹, ki jo je oblikovala Univerza v Ljubljani v okviru projekta Interreg Europe ERUDITE.

Skladno z analizo stanja na področju profesionalizacije organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij se zato aktivnosti skladno s strateškimi in operativnimi cilji usmerijo v:

- **Vzpostavljeno analitično spremljanje učinkov ter dejavnosti socialnih podjetij z namenom oblikovanja ustreznih ukrepov in podpornih storitev,**
- **Oblikovanje standardiziranih kazalnikov uspešnosti ter meril rezultatov socialnih podjetij oziroma razvit in implementiran model merjenja družbenih učinkov,**
- **Povečevano dodano vrednost ponudbe socialnih podjetij in socialne ekonomije,**
- **Povečan obseg inovativnosti in kreativnosti organizacij socialne ekonomije,**
- **Omogočitev izvajanja nalog po javnih pooblastilih, koncesijah ter nalog v javnem interesu organizacijam socialne ekonomije, kjer je to relevantno.**

Te cilje je mogoče doseči z razvojem metod za sistematično spremljanje organizacij socialne ekonomije ter vzpostavitev enotnega razumevanja pojmov tako s pomočjo izobraževanja kot tudi z opredelitvami v pričujoči strategiji. Hkrati pa je te cilje mogoče doseči z uveljavitvijo razvitega modela družbenih učinkov ob sodelovanju organizacij socialne ekonomije, kar bo omogočilo tudi uporabo standardiziranih kazalnikov uspešnosti ter merljivost rezultatov pri razvoju ustreznih ukrepov za razvoj socialne ekonomije. Pri tem je pomembna podpora že razvitim dobrim praksam, ki bodo z zgledom in izkušnjami pripomogla k povečanju inovativnosti ter posledično zmožnosti opravljanja nalog v javnem interesu.

5.7. PEST in SWOT analiza socialne ekonomije v Sloveniji

5.7.1. Analiza političnih, ekonomskih, sociološko-kulturnih in tehnoloških dejavnikov (PEST) socialne ekonomije v Sloveniji

Pri načrtovanju strateških ciljev in ukrepov za spodbujanje razvoja socialne ekonomije so bili upoštevani politični, ekonomski, sociološko-kulturni in tehnološki dejavniki, ki so predstavljeni v spodnji PEST analizi.

⁴⁰ <https://slovenia.socialimpactaward.net/>

⁴¹ <https://seroi.plus/about/>

P – Politični dejavniki

1. Zakonodajni okvir

- Širok nabor pravnih podlag, ki opredeljuje delovanje organizacij socialne ekonomije:
 - Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-11 in 13/18),
 - Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C, 18/21, 18/23 – ZDU-10 in 75/23)
 - Zakon o zadrugah (Uradni list RS, št. 97/09 – uradno prečiščeno besedilo in 121/21)
 - Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 64/11 – uradno prečiščeno besedilo in 21/18 – ZNOrg)
 - Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP)
 - Zakon o ustanovah (Uradni list RS, št. 70/05 – uradno prečiščeno besedilo in 91/05 – popr.)
 - Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21)
 - Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21)
 - Zakon o nevladnih organizacijah (Uradni list RS, št. 21/18)
 - Zakon o prostovoljstvu (Uradni list RS, št. 10/11, 16/11 – popr. in 82/15)

2. Institucionalna podpora

- Mednivojska in medsektorska pristojnost za vsebine socialne ekonomije:
 - EK, OECD, ILO, OZN: opredeljevanje mednarodnih okvirjev in priporočil za razvoj socialne ekonomije,
 - Svet za socialno ekonomijo: oblikovanje politike razvoja socialnega podjetništva in socialne ekonomije,
 - Ministrstvo za gospodarstvo turizem in šport: usklajevanje strokovnih nalog na področju socialne ekonomije, spremljanje poslovanje socialnih podjetij in izvajanje ukrepov za spodbujanje razvoja socialne ekonomije,
 - Resorji odgovorni za posamezna področja, tj. gospodarstva, zaposlovanja, kmetijstva, zdravja, okolja, javne uprave, financ, kulture, zunanjih zadev in evropske kohezijske politike: oblikovanje politik in izvajanje ukrepov za razvoj socialne ekonomije v njihovi pristojnosti,
 - Izvajalski organi, tj. Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje investicij, podjetništva in internacionalizacije (SPIRIT), Javni sklad Republike Slovenije za podjetništvo (SPS), Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ), Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije (JŠRIPS): izvajanje informacijskih in svetovalnih storitev ter ukrepov za razvoj socialne ekonomije,
 - Lokalne skupnosti oziroma občine: oblikovanje lokalnih razvojnih politik in ukrepov za razvoj socialne ekonomije na lokalni ravni,
 - Zagovorniške organizacije in interesna združenja: izvajajo naloge podpornega okolja in sodelovanje pri oblikovanju politik.

E – Ekonomski dejavniki

1. Dostop do financiranja

➤ (Ne)strukturiranost finančnih virov:

- Omejen dostop do zasebnega financiranja s poudarkom na spodbujanju družbeno odgovornih vlagateljev ter relativno nizka stopnja participacije socialne ekonomije v postopkih javnega naročanja,
- Omejena vključitev socialne ekonomije v davčno zakonodajo,
- Relativna odvisnost organizacij socialne ekonomije od financiranja z nepovratnimi sredstvi,
- Razpršenost evropskih in nacionalnih (povratnih ter nepovratnih) sredstev namenjenih razvoju socialne ekonomije.

2. Trg dela

➤ Soodvisnost socialne ekonomije s hitro spreminjajočimi trendi na trgu dela:

- Aktivna politika zaposlovanja predstavlja pomemben vir financiranja za socialna podjetja oziroma socialno ekonomijo, hkrati ti ukrepi omejujejo brezposelnost ter povečujejo zaposljivosti oseb iz ranljivih ciljnih skupin na trgu dela,
- Pomanjkanje delovne sile.

S – Socialni dejavniki

1. Demografski trendi

➤ Vpliv podnebnih in družbenih sprememb:

- Migracije, starajoče se prebivalstvo.

2. Družbena ozaveščenost:

➤ Močna povezanost z globalnimi trendi:

- Naraščajoča zavest o nujnosti uporabe trajnostnih poslovnih modelov in družbeni odgovornosti,
- Pomanjkanje celovitih izobraževalnih programov in kompetenc potrebnih za razvoj socialne ekonomije.

T – Tehnološki dejavniki

1. Digitalizacija in tehnološka infrastruktura:

- Napredek v digitalnih tehnologijah ponuja priložnosti za inovativne rešitve in poenostavitve in omogoča povečanje učinkovitost in konkurenčnost organizacij socialne ekonomije.

5.7.2. Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT) socialne ekonomije v Sloveniji

Pri načrtovanju strateških ciljev in ukrepov za spodbujanje razvoja socialne ekonomije so bile upoštevane prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki so predstavljene v spodnji SWOT analizi.

Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - Močna zavezanost institucij EU in drugih mednarodnih organizacij k spodbujanju razvoja socialne ekonomije - Možnost financiranja razvoja socialne ekonomije s pomočjo evropskih skladov in programov, ki omogočajo tudi oblikovanje mednarodnih partnerstev in prenosa dobrih praks - Izdelan nacionalni normativni okvir tj. Zakon o socialnem podjetništvu, ki omogoča tudi vključevanje lokalnih skupnosti v oblikovanje politik razvoja socialne ekonomije - Močna vloga civilne družbe in dolgoletna tradicija delovanja nevladnih organizacij, društev zadrug, invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov - Naraščajoče zanimanje za trajnostno potrošnjo, etično poslovanje, krožno gospodarstvo in družbeno odgovornost - Cilji socialne ekonomije in socialnega podjetništva omogočajo odzivanje na ključne družbene in okoljske spremembe in umestitev v razvojne politike na nacionalni in lokalni ravni - Obstoj podpornega okolja, ki bistveno prispeva k razvoju socialne ekonomije - Socialna ekonomija omogoča vključevanje oseb iz ranljivih ciljnih skupin na trg dela in povečuje njihov zaposljivost - Organizacije socialne ekonomije prepoznajo pomen razvoja družbenih inovacij 	<ul style="list-style-type: none"> - Različne tradicije in stopnje razvoja socialne ekonomije v mednarodnem prostoru - Slovenija zaostaja za evropskim povprečjem po številu delovno aktivnega prebivalstva vključenega v dejavnosti organizacij socialne ekonomije in njihovega prispevka k BDP - Obsežen in deloma neuskladen zakonodajni okvir za različne pravnoorganizacijske oblike organizacij socialne ekonomije - Nacionalni normativni okvir popolnoma prepoveduje delitev dobička in je v večji meri usmerjen le v opredeljevanje socialnega podjetništva. - Slaba informiranost javnosti o socialni ekonomiji - Zmeda pri uporabi ključnih pojmov in nizka stopnja identifikacije organizacij socialne ekonomije s temi pojmi - Pomanjkljivi ali nerazviti mehanizmi statističnega in analitičnega spremljanja organizacij socialne ekonomije - Pomanjkanje kompetenc na področju razvoja socialne ekonomije - Težave pri prehodu iz projektnega financiranja v trajnostni poslovni model socialne ekonomije ter nestimulativen davčni okvir za organizacije socialne ekonomije - Slabo povezano podporno okolje za socialno ekonomijo in nizka stopnja digitalizacije

Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none"> - Močan potencial organizacij socialne ekonomije za povečevanje gospodarski rasti in zaposljivosti, predvsem v času kriz - Povečana podpora socialni ekonomij na mednarodni ravni in oblikovanje mednarodnih podpornih sistemov, vključno s finančnimi spodbudami - Povečanje obsega organizacij socialne ekonomije, kot nosilk javnih pooblastil, koncesij in ponudnic v postopkih javnega naročanja - Krepitev medsektorskega sodelovanja med organizacijami socialne ekonomije gospodarstvom in javnim sektorjem - Hitro in usklajeno reševanje lokalnih problemov in razvoj podeželskih območij 	<ul style="list-style-type: none"> - Pomanjkanje dolgoročne stabilne politične podpore - Gospodarska in/ali finančna kriza ali druge nestabilnosti, npr. vpliv oboroženih konfliktov, podnebnih sprememb - Nezainteresiranost gospodarstva in javnega sektorja za sodelovanje z organizacijami socialne ekonomije - Nesistematično načrtovanje razvoja socialne ekonomije - Negativna percepcija organizacij socialne ekonomije, kot oblike socialne pomoči ali netržnega modela delovanja - Nedosledno zasledovanje načel socialne ekonomije z namenom ekonomske koristi

- Razvoj novih finančnih mehanizmov in ugodnega davčnega sistema za organizacije socialne ekonomije

6. VLOGA DRŽAVE IN NJENIH INSTITUCIJ TER OBČIN PRI IZVAJANJU POLITIK IN DOSEGANJU RAZVOJNIH CILJEV SOCIALNE EKONOMIJE IN SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Za skladen in trajnosten razvoj socialne ekonomije je ključnega pomena jasna opredelitev vloge države, njenih institucij in lokalnih skupnosti ter oblikovanje konstruktivnega dialoga s civilno družbo in gospodarstvom z namenom oblikovanja okolja in ukrepov, ki bodo neposredno namenjeni socialni ekonomiji.

6.1. Vloga države in njenih institucij

Skladno z zakonsko opredeljeno vlogo države na področju posamezno ministrstvo prevzame naslednje vloge na vsebinskem področju iz svoje pristojnosti (konkretni ukrepi, kazalniki ciljne skupine, mejniki in izvajalci so podrobneje opredeljeni v programu ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialne ekonomije):

Tabela 7: Pregled razdelitev vlog med resorji

Ministrstvo		Vloga glede na cilje strategije	Nosilec ukrepa	Operativna naloga
1	Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport	MGTŠ	Povečana prepoznavnost socialne ekonomije in socialnega podjetništva	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1 podprta in delujoča zagovorniška organizacija za socialna podjetja in organizacije socialne ekonomije. ➤ 5 vključitev vsebin socialne ekonomije v formalne in neformalne programe izobraževanja. ➤ Redno koordinacija z enotno vstopno točko za socialno ekonomijo.
			Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aplikacija rezultatov študije za vzpostavitev finančnega mehanizma za dostop do finančnih virov za spodbujanje razvoja zadrugištva in socialne ekonomije. ➤ Redno izvajanje javnih razpisov skladno z vsakokratno veljavnim Operativnim programom EKP. ➤ Redno delovanje Sveta za socialno ekonomijo.
			Razvito podporno okolje za socialno ekonomijo in socialno podjetništvo	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Trajna vključenost podpore socialne ekonomije v mreži SPOT Svetovanje. ➤ Oblikovanje 1 ukrepa za spodbujanje razvoja socialno podjetniških inkubatorjev za organizacije socialne ekonomije. ➤ Podpora 1 celostnega modela za vključitev vsebin za oblikovanje in uveljavljanje standardov oziroma kompetenc in veščin za izvajanje storitev, svetovanja,

					mentorstva, usposabljanja, izobraževanja ipd. na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva.
			Profesionalizacija organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij in povečanje doprinosa socialne ekonomije k družbi blaginje	MGTŠ v sodelovanju z izvajalskimi organizacijami (SPIRIT, SPS) in organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aplikacija modela družbenih učinkov ob sodelovanju organizacij socialne ekonomije in oblikovanje sistema spremljanja. ➤ Podpora razvoju aktivnosti na področju spodbujanja družbenih inovacij, podpora vsaj 10 organizacij socialne ekonomije letno skladno s programom ukrepov.
2	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	MDDSZ	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij v obliki spodbud za zaposlovanje brezposelnih oseb iz ranljivih ciljnih skupin	MDDSZ v sodelovanju z izvajalskimi organizacijami (ZRSZ in JŠRIPS) in organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vzpostavitev spletne platforme za zaposlovalce invalidov in spremljanje socialnih podjetij, ki prejmejo finančne spodbude, kot delodajalci, ki zaposlujejo invalide nad predpisano kvoto. ➤ Izvajanje ukrepov za spodbujanje zaposlovanja v socialnih podjetjih in organizacij socialne ekonomije v sklopu APZ.
3	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	MKGP	Razvito podporno okolje za socialno ekonomijo in socialno podjetništvo	MKGP v sodelovanju z izvajalskimi organizacijami (KGZS) in organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spodbujanje delovanja podpornega okolja za socialna podjetja in organizacije socialne ekonomije v kmetijstvu in na podeželju.
4	Ministrstvo za zdravje	MZ	Profesionalizacija organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij in povečanje doprinosa socialne ekonomije k družbi blaginje	MZ v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Preučitev možnosti za povečanje zmogljivost organizacij socialne ekonomije za izvajanje nalog po javnih pooblastilih, koncesijah ter izvajanje nalog v javnem interesu na področju varovanja zdravja in preventive.
5	Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo	MOPE	Profesionalizacija organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij in povečanje doprinosa socialne ekonomije k družbi blaginje	MOPE v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Povečanje zmogljivost organizacij socialne ekonomije za izvajanje nalog po javnih pooblastilih, koncesijah ter izvajanje nalog v javnem interesu na področju varovanja okolja.
6	Ministrstvo za javno upravo	MJU	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	MJU v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zagotavljanje informacij naročnikom, socialnim podjetjem, organizacijam socialne ekonomije in drugim deležnikom, da pridobijo potrebna znanja in spretnosti za sodelovanje pri družbeno odgovornih javnih naročilih
7	Ministrstvo za finance	MF	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	MF v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Upoštevanje vidikov socialne ekonomije pri pripravi analiz oziroma podlag pri oblikovanju morebitnih sprememb na področju urejanja davkov in državnih pomoči.

8	Ministrstvo za kulturo	MK	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	MK v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vzpostavljen konstruktiven dialog med javnim sektorjem, socialnimi podjetji in civilno družno ter razvoj reprezentativnih organizacij socialne ekonomije, ➤ Razviti socialno podjetniški inkubatorji, ➤ Oblikovani in uveljavljeni standardi oziroma kompetence in veščine za izvajanje storitev, svetovanja, mentorstva, usposabljanja, izobraževanja ipd. na področju socialne ekonomije in socialnega podjetništva
9	Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve	MZEZ	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	MZEZ v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Vključevanje organizacij socialne ekonomije v aktivnosti mednarodnega sodelovanja in razvoja.
10	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj	MKRR	Povečane možnosti za razvoj in delovanje organizacij socialne ekonomije in socialnih podjetij	MKRR v sodelovanju z organizacijami socialne ekonomije	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spodbujanje enakomernega regionalnega razvoja socialne ekonomije.

6.2. Vloga občin

Skladno z ZSocP občine lahko načrtujejo, financirajo in izvajajo politike razvoja socialne ekonomije na območju občine ali se pri tem povezujejo na širšem območju v regiji. EK (2023) poudarja, da je za socialno ekonomijo namreč značilna močna vpetost v lokalno okolje, saj se neposredno odziva na potrebe in probleme lokalnega prebivalstva ter ustvarja dodano vrednost v okolju, kjer deluje. Tako lahko občine oziroma lokalne skupnosti v sodelovanju s civilno družbo in organizacijami socialne ekonomije identificirajo perečo lokalno problematiko ter skupaj poiščejo ustrezne rešitve za celotno skupnost. Tak način sodelovanja omogoča tudi prenos posameznih storitev opravljanja javne službe na socialno ekonomijo, kar posledično vodi v spodbujanje njihovega razvoja in delovanja ter izboljšanja ponudbe storitev za lokalno prebivalstvo.

Sodelovanje med lokalnimi skupnostmi in organizacijami socialne ekonomije lahko vodi v oblikovanje novih modelov povezovanja, predvsem zaradi sinergije med deležniki v lokalnem okolju, torej med občino, socialno ekonomijo ter uporabniki njihovih storitev. Cilj takšnih modelov je reševanje specifičnih lokalnih problematik, ki jih pri svojem delovanju identificirajo občine ter za katere na trgu in v lokalnem okolju iščejo inovativne rešitve, in sicer take, ki dodatno ne obremenjujejo občinskega proračuna, pa tudi takšne, pri katerih bo obremenitev občinskega proračuna pomenila investicijo, ki bo v okolje prinesla dolgoročne multiplikativne družbene učinke v skupno dobro vseh. Občine imajo tudi možnost, da preko svojih javnih podjetij razširijo nabor opravljanja javnih gospodarskih služb, kar omogoča ohranjanje tako delovnih mest za ranljivejše skupine ljudi in kreiranje novih inovativnih delovnih mest kot tudi priložnost za odpiranje novih socialnih podjetij, ki nastanejo zaradi konkretne potrebe po reševanju določenega problema v lokalnem okolju.

V ta namen ZSocP omogoča, da občine vključijo vsebine socialnega podjetništva v svoje razvojne načrte. Poleg tega lahko občine socialna podjetja vključijo v svoje delovanje preko izvajanja pridržanih javnih naročil ter opravljanja storitev v javnem oziroma splošnem interesu, kar omogoča 97. člen ZJN-3, ki določa višji prag za socialne storitve. Zakonodaja EU ne dopušča sistemskih izjem za lokalno javno naročanje, določene izjeme pa so omogočene v sklopu obstoječih institutov, tudi z institutom izločenih sklopov oz. t.i. načelom kratkih verig za javna naročila blaga ali storitev (peti odstavek 73. člena ZJN-3), ki se jih odda kot evidenčno naročilo,

kar občine lahko uporabijo kot dodaten mehanizem spodbujanja razvoja socialne ekonomije v svojem okolju.

Za jasno izvajanje aktivnosti in ukrepov socialne ekonomije v lokalnem okolju lahko občine sprejmejo strategije razvoja socialne ekonomije. Mestne občine imajo možnost, da zaradi svoje velikosti in obsega potreb sprejmejo lastno strategijo, medtem ko se lahko manjše občine medsebojno povežejo in sprejmejo skupno območno strategijo. Pri tem lahko za financiranje strategij raziščejo možnost dodatnega financiranja iz naslova LAS (Lokalne akcijske skupine). Zato se za doseganje ciljev strategije občine oziroma lokalne skupnosti spodbuja k uporabi obstoječih podpornih mehanizmov za razvoj socialne ekonomije in vključevanje le-te v strateške načrte posamezne občine oziroma skupnosti.

7. SPREMLJANJE ZASTAVLJENIH CILJEV IN OCENA NAPREDKA

Skladno z določili ZSocP spremljanje izvajanja strategije razvoja socialne ekonomije izvaja Svet za socialno ekonomijo. Za potrebe izvajanja strategije pristojno ministrstvo, v sodelovanju z vsemi ministri, pristojnimi za področja dejavnosti socialne ekonomije, pripravi program ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialne ekonomije za posamezno koledarsko leto ali plansko obdobje. Program ukrepov sprejme Vlada RS, po predhodnem mnenju sveta.

ZSocP za vsak ukrep, vključen v vsakokratno veljaven program ukrepov, predvideva, da ima določene cilje, vsebino, ciljne skupine, ki jim je ukrep namenjen, pogoje za vključitev v aktivnosti in način izvajanja aktivnosti, vrsto in višino upravičenih stroškov v okviru aktivnosti, obdobje izvajanja aktivnosti, izvajalce ali podizvajalce posameznega ukrepa, vire in obseg sredstev za financiranje, ter opredelitev, ali aktivnost predstavlja državno pomoč, način poročanja ter merila za ocenjevanje doseganja ciljev. Spremljanje izvajanja programa ukrepov izvaja pristojno ministrstvo. Na podlagi poročil o izvajanju programa ukrepov lahko svet oceni doseganje posameznega cilja strategije oziroma ustreznost njenega izvajanja za posamezno koledarsko leto ali plansko obdobje.

Poleg tega se spremljanje strategije izvaja skladno z opredeljenimi cilji in kazalniki ter spremljanje števila registriranih socialnih podjetij oziroma drugih organizacij socialne ekonomije, števila zaposlenih v organizacijah socialne ekonomije in v kolikor je to mogoče njihovega prispevka k BDP.

8. VIRI IN LITERATURA

1. Ustvarjanje gospodarstva po meri ljudi: akcijski načrt za socialno gospodarstvo: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0778>
2. Posodobljena industrijska strategija Evropske unije: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_sl
3. Resolucija OZN za spodbujanje socialne in solidarnostne ekonomije z namenom doseganja trajnostnega razvoja: <https://unsse.org/wp-content/uploads/2023/04/A-77-L60.pdf>
4. Zakon o socialnem podjetništvu, Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-11 in 13/18: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6175>
5. Priporočilo Sveta EU o razvoju okvirnih pogojev za socialno gospodarstvo: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301344
6. Resolucija o dostojnem delu ter socialnem in solidarnostnem gospodarstvu: https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/110/reports/texts-adopted/WCMS_848633/lang-en/index.htm
7. Priporočila sveta o socialnem in solidarnostnem gospodarstvu in družbenih inovacijah: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0472%20>
8. Poglobljen pregled spodbujanja socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji: https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/spodbujanje-socialnega-podjetnistva-in-razvoj-socialnih-podjetij-v-sloveniji_1d0480bd-sl
9. Analiza stanja na področju socialne ekonomije v Sloveniji: <http://brazde.org/wp-content/uploads/2022/05/Analiza-stanja-na-podro%C4%8Dju-socialne-ekonomije-v-Sloveniji.pdf>
10. Enotna vstopna točka za socialno ekonomijo: https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/index_en
11. Svet za socialno ekonomijo: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-tesesa/svet-za-socialno-ekonomijo/>
12. Odlok o ustanovitvi Sveta za socialno ekonomijo: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1987>
13. Evidenca socialnih podjetij: <https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij>
14. Recent Evolutions of the Social Economy in the European Union: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf>
15. Merjenje družbenih učinkov v slovenskih socialnih podjetjih: premik od različnih individualnih pristopov k standardiziranemu procesu merjenja: https://www.ier.si/wp-content/uploads/2023/10/ekonomiera_04-2023.pdf
16. Digitalni katalog socialnih podjetij: https://issuu.com/bajaba/docs/katalog_sop_2023_87f0f554c0cfb0?fr=sZDA1YzYwODA3OTA
17. Kupuj odgovorno: <https://kupujemodgovorno.si/>
18. Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti, Uradni list RS, št. 11/18, 79/18 in 78/23 – ZORR: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7148>
19. Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2, 98/14 in 18/21: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3841>

20. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1), Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14, 90/15, 77/18, 59/19, 72/19, 196/21 – ZDOsk, 3/22, 29/22 – ZUOPDCE, 40/23 – ZDavPR-B, 122/23 in 104/24, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4701>
21. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2), Uradni list RS, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16, 69/17, 79/18, 66/19, 172/21, 105/22 – ZZNŠPP, 12/24 in 100/24: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4687>
22. Zakon o javnem naročanju, Uradni list RS, št. 91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22 – odl. US, 100/22 – ZNUZSZS, 28/23 in 88/23 – ZOPNN-F: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7086>
23. Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2023: <https://ejn.gov.si/direktorat/porocila-in-analize.html>
24. Model za merjenje družbenih učinkov: <https://www.gov.si/novice/2022-10-24-merjenje-druzbenih-ucinkov-socialnih-podjetij/>
25. Akademija javnega naročanja: <https://ejn.gov.si/direktorat/profesionalizacija/kompetencni/akademijajn.html>
26. Social Impact Award: <https://slovenia.socialimpactaward.net/>
27. Metodologija zunanjih inovacij: <https://seroi.plus/about/>
28. Socialna ekonomija: <https://www.socialeconomy.eu.org/>
29. The transition pathway on proximity and social economy: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/proximity-and-social-economy-transition-pathway_en
30. Social enterprises and their ecosystems in Europe: Country report – Slovenia: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21575&langId=en>
31. Benchmarking the socio-economic performance of the EU Social Economy: Improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem: https://eisma.ec.europa.eu/news/study-benchmarking-socio-economic-performance-eu-social-economy-now-published-2024-09-19_en

Seznam kratic

AJPES – Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
BDP – Bruto domači proizvod
APZ – Aktivna politika zaposlovanja
DDV – Davek na dodano vrednost
EU – Evropska unija
EK – Evropska komisija
ESS – Evropski socialni sklad
ILO – Mednarodna organizacija dela
MSP – Mala in srednje velika podjetja
OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OZN – Organizacija združenih narodov
RS – Republika Slovenija
SURs – Statistični urad Republike Slovenije
ZSocP – Zakon o socialnem podjetništvu
ZDDV-1 – Zakon o davku na dodano vrednost
ZDDPO-2 – Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb
ZZRZI – Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov
ZJN-3 – Zakon o javnem naročanju

Seznam tabel

<i>Tabela 1: Zakonske podlage glede na različne pravnoorganizacijske oblike organizacije socialne ekonomije.....</i>	15
<i>Tabela 2: Zakonske podlage pridobitev posebnih statusov, pod-oblik ipd.....</i>	16
<i>Tabela 3: Pregled obstoječih socialnih podjetij po pravnoorganizacijskih v Sloveniji.....</i>	16
<i>Tabela 4: Porazdelitev registriranih socialnih podjetij po statističnih regijah.....</i>	17
<i>Tabela 5: Socialna podjetja po področju dejavnosti</i>	17
<i>Tabela 6: Trenutno dostopne evidence organizacij socialne ekonomije.....</i>	27
<i>Tabela 7: Pregled razdelitev vlog med resorji</i>	33

